

**Federacja Organizacji Socjalnych
Województwa Warmińsko-Mazurskiego
FOSa**

RAPORT 2018

OLSZTYN 2019

Spis treści

Wstęp	4
I. O Federacji – historia, misja, struktura, cele, organizacje członkowskie, partnerskie sieci branżowe.....	5
II. Odbiorcy działań:	
1. Rodzina	8
a. Wsparcie psychologiczne.....	8
b. Grupy samopomocowe.....	8
c. Asystenci rodziny.....	8
d. Warsztaty kompetencji.....	9
e. Poradnictwo specjalistyczne (prawne, dietetyk, przedsiębiorczość inne-.....	9
f. Opieka nad dziećmi.....	9
g. Gra edukacyjna Zarządzanie budżetem domowym.....	10
2. Osoby starsze.....	11
a. Rzecznicy praw osób starszych.....	11
b. Partycypacja osób starszych.....	11
c. Wojewódzka Rada Seniorów.....	12
d. Rady seniorów w gminach i powiatach.....	12
e. Międzynarodowy Dzień Osób Starszych – Wojewódzka Konferencja.....	13
f. Inicjatywa „200 lat”.....	14
g. Ciepły telefon.....	14
h. Przyjazny sąsiad.....	14
i. EVZ.....	15
j. Akademia III Wieku Warmii i Mazur.....	15
k. Silver Sharing.....	16
l. Generacja.....	17
m. Fosa Seniorom.....	17
n. Centrum Wolontariatu.....	18
3. Dzieci i młodzież	18
a. Klub Małego Społecznika.....	18
b. Wolontariat młodzieżowy.....	19
c. FOSa dzieciom.....	19
d. Działania promocyjne, upowszechniające.....	19
a) Fundusz stypendialny.....	19
4. Osoby niepełnosprawne.....	19
a. Monitoring przestrzegania Konwencji ONZ praw osób z niepełnosprawnościami.....	19
III. Obszary działań.....	19
1. Aktywizacja społeczno-zawodowa.....	
a. Doradcy zawodowi.....	20
b. Broker edukacyjny.....	20
c. Wsparcie psychologiczne.....	20
d. Warsztaty kompetencji, szkolenia, staże.....	21
e. Trenerzy pracy.....	21
f. JOB Firma.....	22
g. Klub Integracji Społecznej.....	23
2. Animacja.....	23

a.	Spółeczności miejskie.....	23
b.	Spółeczności wiejskie.....	24
c.	FOSa Prezentacje.....	25
3.	Innowacje.....	26
a.	Job Firma	26
b.	200 lat.....	28
c.	Zarządzanie Budżetem.....	29
d.	Silver Sharing.....	29
4.	Współpraca zagraniczna.....	29
a.	Autobus EAPN.....	29
b.	Erasmus +.....	30
5.	Usługi społeczne.....	34
a.	Regionalna Platforma Usług Społecznych.....	34
b.	Wsparcie/usługi organizacji.....	35
c.	Szkoła Animatorów Społecznych 200 lat	
6.	Badania społeczne, publikacje.....	36
a.	Instytut Studiów Społeczno-Edukacyjnych.....	36
b.	Badania.....	37
-	Badania potencjału organizacji.....	37
-	badania wspólnot mieszkaniowych.....	38
c.	publikacje.....	38
-	Europejska Platforma na rzecz Edukacji Osób Dorosłych EPALe.....	38
-	Model i podręcznik „200 lat – krok po kroku” –.....	39
IV.	Federacja FOSa.....	40
a.	Biuro.....	40
b.	Pracownicy.....	40
c.	Działalność gospodarcza.....	41
d.	Nagrody i osiągnięcia.....	42
1.	Działania/Projekty.....	42
2.	Sprawozdanie finansowe za rok 2018.....	51

Misja Federacji FOSa realizowana jest dzięki innowacyjnym rozwiązaniom, wspieraniu i reprezentowaniu organizacji socjalnych z terenu województwa warmińsko-mazurskiego. Podejmowane przez nas działania pozwalają na budowanie trwałych relacji z partnerami, takimi jak m. in. samorząd województwa warmińsko-mazurskiego, Wspólnota Robocza Związków Organizacji Socjalnych (WRZOS) czy partnerzy zagraniczni. Kluczowe miejsce niezmiennie zajmują nasze organizacje członkowskie, w tym grupy branżowe, czyli niezależne sieci. Wierzymy w to, że coraz silniejsze organizacje socjalne w województwie warmińsko-mazurskim, to wynik między innymi naszej pracy i podejmowanych inicjatyw. Federacja FOSa to prawie 100 organizacji, w tym członkowskich i współpracujących, stałych partnerów krajowych i zagranicznych, partnerów samorządowych. Federacja FOSa to także silny zespół, zarówno ten w olsztyńskim biurze, jak również funkcjonujący i prężnie działający w całym województwie – w biurach organizacji członkowskich Federacji FOSa. To właśnie ludzie są naszym zasobem – wiedzy, doświadczenia, zaangażowania oraz chęci do pracy na rzecz dobra społecznego. Jest to duża grupa osób kreatywnych, mających swego rodzaju misję do wypełnienia, których łączy wspólne podejście do kwestii pomagania wszystkim tym, którzy potrzebują wsparcia. Raport roczny, który przedstawiamy stanowi podsumowanie naszej pracy w 2018 roku. Był to kolejny rok konstruowania przestrzeni sprzyjającej aktywności, wpływającej na efektywne i systemowe rozwiązywanie problemów społecznych. Zapraszamy do lektury.

Zespół Federacji FOSa

I. O Federacji Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSa

2018 rok był czasem przygotowań do jubileuszu 15-lecia Federacji FOSa, którego obchody przypadają na 2019 rok, który będzie uroczystym podsumowaniem wspólnych działań ponad stu organizacji z Polski, ale również z zagranicy.

Powstanie Federacji FOSa wynikało z potrzeby budowy silnej reprezentacji organizacji socjalnych. Spotkanie założycielskie odbyło się w Olsztynie 28 lutego 2004 roku. Uczestniczyli w nim przedstawiciele organizacji z terenu całego województwa, w sumie w procesie tworzenia Federacji udział wzięło piętnaście organizacji. Powstanie Federacji wspierane było przez Wspólnotę Roboczą Związków Organizacji Socjalnych WRZOS.

Federacja Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego „FOSa” od 2004 roku skupia stowarzyszenia i inne osoby prawne z zakresu pomocy społecznej. Federacja działa na podstawie przepisów Ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 roku - prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. Nr. 20 poz. 104 z późniejszymi zmianami oraz w oparciu o Ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. nr. 96, poz. 873) .

Obecnie Federacja FOSa to prawie 100 organizacji, w tym członkowskich i współpracujących, stałych partnerów krajowych, zagranicznych oraz samorządowych. Atutem Federacji FOSa są działający w niej społecznicy. To zespół osób, który prężnie działa w olsztyńskim biurze, jak również w całym województwie – w organizacjach członkowskich Federacji FOSa.

Federacja FOSa jest członkiem Wspólnoty Roboczej Związków Organizacji Socjalnych WRZOS, Rady Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego i Sieci Wspierania Rozwoju Lokalnego HEROLD II. Współpracuje z ponad 10 partnerami z terenu Europy.

Misja i cel Federacji Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSa

Misją Federacji FOSa jest efektywne rozwiązywanie problemów społecznych poprzez wzajemne wspieranie i reprezentowanie organizacji socjalnych województwa warmińsko – mazurskiego.

Federacja FOSa realizuje swoje cele poprzez:

- rzecznictwo interesów, reprezentowanie organizacji członkowskich;
- wspieranie organizacji socjalnych (edukacja, poradnictwo, konferencje i seminaria, mediacje, realizacja usług społecznych i inne działania).

SKŁAD ZARZĄDU

Bartłomiej Głuszak - prezes

Katarzyna Białobrzeska – wiceprezes

Marek Borowski – wiceprezes

Maria Popieluch - skarbnik

Piotr Kubarewicz - sekretarz

KOMISJA REWIZYJNA

Teresa Bocheńska – przewodnicząca

Jerzy Konopko – członek

Mariola Jagiełło – członek

SIEDZIBA BIURA/NIP/Regon/dane teleadresowe

Federacja Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSa

ul. Bogusława Linki 3/4,

10-535 Olsztyn

NIP: 7393452954,

REGON 519643124

T/F; 89 523-60-92 T(kom): 503 466 700.

E-mail: biuro@federacjafosa.pl www.federacjafosa.pl

DATA WPISU / NUMER REJESTRU KRS

data wpisu: 27.07.2004 r./KRS: 0000213652

ORGANIZACJE CZŁONKOWSKIE

1. Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych w Elblągu;
2. Bank Żywności w Olsztynie;
3. Olsztyńskie Stowarzyszenie Wsparcia Społecznego w Olsztynie;
4. Elbląski Bank Żywności w Elblągu;
5. Polskie Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych Intelktualnie Koło w Elblągu;
6. Stowarzyszenie Propagowania Trzeźwości KROKUS w Korszach;
7. Elbląska Rada Konsultacyjna Osób Niepełnosprawnych w Elblągu;
8. Stowarzyszenie „Dzieciom Wiejskim” w Nowym Kawkowie;
9. Stowarzyszenie Regionalne Centrum Wolontariatu w Elblągu;
10. Towarzystwo Przyjaciół Dzieci w Morągu;
11. Integracyjny Klub Sportowy ATAK w Elblągu;
12. Stowarzyszenie Pomocy Bezrobotnym i Ich Rodzinom „Samarytanie” w Ornece;
13. Stowarzyszenie na Rzecz Hospicjum Elbląskiego w Elblągu;
14. Stowarzyszenie Opieki Paliatywnej „Palium” w Piszcu;
15. Warmińsko-Mazurskie Stowarzyszenie Przyjaciół Opieki Paliatywnej w Bartoszczach;
16. Fundacja Na Rzecz Osób Z Chorobami Nowotworowymi i Przewlekłymi „Jesteśmy Razem” w Lidzbarku Warmińskim;
17. Stowarzyszenie Opieki Paliatywnej i Długotrwanie Unieruchomionych „Pomocna Dłoń” w Braniewie;
18. Stowarzyszenie Na Rzecz Chorych na Chorobę Nowotworową „Promyk” w Giżycku;
19. Elbląskie Stowarzyszenie Humanitarne im. Św. Łazarza „LAZARUS” w Elblągu;
20. Olsztyńskie Stowarzyszenie Hospicyjne PALIUM;
21. Stowarzyszenie Integracyjne RAZEM w Elblągu;
22. Stowarzyszenie „PASARGA”; 23. Fundacja LAURENTIUS w Olsztynie;
24. Stowarzyszenie Wspomagania Rozwoju Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej Dębowe Wzgórze; 25. Mazurskie Stowarzyszenie Aktywności Lokalnej w Orzyszu;
26. Uniwersytet Trzeciego Wieku i Osób Niepełnosprawnych w Elblągu;
27. Caritas Diecezji Ełckiej;
28. Stowarzyszenie „Łańcuch Wzajemności”;
29. Orneckie Stowarzyszenie Wspierania Osób Niepełnosprawnych;
30. Elbląskie Stowarzyszenie Organizatorów Pomocy Społecznej w Elblągu;
31. Stowarzyszenie na Rzecz Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej i Osób pokrzywdzonych w wyniku Wypadków Komunikacyjnych „Promyk” ze Szczytna;
32. Stowarzyszenie Uniwersytet Trzeciego Wieku w Morągu;
33. Warmińsko-Mazurski Uniwersytet Trzeciego Wieku w Olsztynie;
34. Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży z Ruciane-Nida;
35. Uniwersytet Trzeciego Wieku w Iławie;
36. Stowarzyszenie na Rzecz Społeczności Lokalnej Miasta i Gminy Susz "ARKA";
37. Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych Intelktualnie KOŁO w Iławie;
38. Korszeńskie Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „OTWARTE DRZWI”;
39. Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych Intelktualnie Koło w Biskupcu;
40. Stowarzyszenie Agroturystyczne "Mazurska Kraina";
41. Stowarzyszenie Uniwersytet Trzeciego Wieku w Kętrzynie;
42. Fundacja Ostródzkie Hospicjum Domowe w Ostródzie;
43. Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Starszych i Niepełnosprawnych “Razem” w Olsztynku;
44. Stowarzyszenie Uniwersytet Trzeciego Wieku w Szczytnie;
45. Nowatorski Ośrodek Rozwoju Artystycznego „Nora”;
46. Ełcki Uniwersytet Trzeciego Wieku w Ełku do 03.04.2017r.;
47. Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Lidzbarskiej w Lidzbarku Warmińskim;
48. Ogólnopolska Fundacja Opieki Paliatywnej „Światło”;
49. Fundacja „Przyszłość dla Dzieci” w Olsztynie;
50. Gołdapskie Stowarzyszenie Honorowych Dawców Krwi;

51 Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Rodzinie „Arka”;

52 Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych i Profilaktyki Zdrowia „Jesteśmy Razem”.

SIECI

W ramach Federacji FOSa funkcjonują grupy organizacji podejmujących w swych działaniach tę samą tematykę. W większości są to niezależne sieci, posiadające wypracowane zasady współpracy z Federacją FOSa. Organizacje należące do ww. sieci, a nie będące członkami Federacji FOSa, posiadają status organizacji partnerskich Federacji. Federacja FOSa systematycznie wspiera oraz współpracuje z tymi grupami. W 2014 roku w ramach realizacji projektu pt. :FOSa ludzi, idei i działań” odbyły się spotkania Sieci branżowych, które były okazją do poznania się członków sieci, wymiany doświadczeń, rozmowy nt. problemów wynikających z specyfiki socjalnych organizacji wchodzących w skład poszczególnych sieci. W trakcie warsztatów uczestnicy dokonali diagnozy funkcjonujących sieci, ustalali plany i strategie działań oraz debatowali się nad konkretnym wsparciem które wpłynie na polepszenie ich funkcjonowania. Zrzeszamy:

- Sieć Środowiskowych Domów Samopomocy
- Sieć Pomocy Ofiarom Przestępstw Warmii i Mazur
- Sieć na rzecz Seniorów z Warmii i Mazur
- Sieć Wolontariatu Warmii i Mazur
- Sieć Organizacji Paliatywnych Warmii i Mazur
- Porozumienie Uniwersytetów III Wieku Warmii i Mazur
- Sieć Warsztatów Terapii Zajęciowych.

ORGANIZACJE I INSTYTUCJE WSPÓŁPRACUJĄCE

Federacja FOSa współpracuje z szeregiem partnerów: Wspólnotą Roboczą Związków Organizacji Socjalnych WRZOS; Warmińsko-Mazurskim Urzędem Marszałkowskim w Olsztynie, w tym z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej; Związkiem Parytetowym Dolnej Saksonii; Towarzystwem Parytetowej Pracy Socjalnej GPS z Wilhelmshaven;; Radą Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego; Siecią Rozwoju Lokalnego Województwa WarmińskoMazurskiego HEROLD; Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie; Uniwersytetem Pedagogicznym im. Makarenki w Sumach, Ukraina; Procedo Consulting Ltd (Chorwacja); Gulbene novada domes (Łotwa), Community Action Dacorum (Anglia); Pistes Solidaires (Francja); REPLAY Network (Włochy); Gulbene Municipality Council (Łotwa); Associacao Mais Cidadania (Portugalia); Jaunpils novada Dome (Łotwa); Universidade Sénior de Évora (Portugalia); VHS Iserlohn (Niemcy); Biuro ds. Współpracy Europejskiej Urzędu Miasta Iserlohn (Niemcy); Cambridgeshire County Council (Wielka Brytania); Kilcooley Womens Centre (Wielka Brytania); Stockport Metropolitan Borough Council (Wielka Brytania); RBS - Center fir Altersfroen (Luksemburg); National Oderen Fonds – helpt ouderen (Holandia); Learn for live (Holandia); Miasto Nyireghaza (Węgry).

II. ODBIORCY NASZYCH DZIAŁAŃ:

1. RODZINA

Rodzinę rozumiemy jako system składający się z członków wzajemnie na siebie oddziałujących i wchodzących stale w interakcje ze sobą. System ten posiada charakterystyczne dla siebie wzorce komunikacji wewnętrznej, ale również sposoby kontaktowania się ze światem zewnętrznym. Każda zmiana w obrębie jednego z członków rodziny pociąga za sobą zmiany całego systemu rodzinnego, stąd też uwzględniając w swojej pracy holistyczne podejście zarówno do poszczególnych osób – członków rodziny, jak i całego systemu rodzinnego, z uwzględnieniem kontekstu jego funkcjonowania, daje możliwość łatwiejszej adaptacji do zmian. W swoich działaniach staramy się dążyć do poprawy wzorców komunikacji wewnątrz rodziny szanując jednocześnie jej niezależność i możliwość samostanowienia. Kierując się w swojej pracy możliwościami klientów, ich zasobami, a nie deficytami, uwzględniając szerszy kontekst funkcjonowania w rodzinie, jesteśmy w stanie skupić się na badaniu ich potrzeb i poszukiwaniu sposobów na ich realizowanie. Działania, które prowadzimy adresowane są zarówno do poszczególnych członków, jak i całych rodzin, dając możliwość zarówno na modelowanie nowych zachowań, wzmacnianie ich, ale także sprawdzanie nowych umiejętności czy wzorców reagowania w warunkach bezpiecznych. Staramy się za pośrednictwem proponowanych rodzinom zajęć, stwarzać możliwość przyjemnego i aktywnego spędzania wspólnego czasu, odczuwania satysfakcji z bycia razem.

a. Wsparcie psychologiczne

Zespół psychologów i psycholożek Federacji FOSa oferuje rodzinom pomoc w rozwiązywaniu problemów i trudności osobistych, opiekuńczo-wychowawczych, rodzinnych, wsparcie w nabywaniu i utrwalaniu kompetencji społecznych, wsparcie w rozwiązywaniu problemów z alkoholem i in. używkami, w razie potrzeby kierowanie na terapię. Opieramy się na rozwiązaniach opartych na podejściu ekologicznym, takich Terapia Skoncentrowana na Rozwiązaniach.

b. Grupy samopomocowe

W odpowiedzi na zdiagnozowane potrzeby rodzin, od 2018 roku prowadzone są w Federacji FOSa grupy samopomocowe. Ich członkami są np. ofiary przemocy domowej, rodzice dzieci z niepełnosprawnościami, czy chorobami przewlekłymi, rodzice sami wychowujący dzieci i inne osoby. Uczestnicy grup borykają się z różnymi problemami m.in.: przemocą w rodzinie, uzależnieniami, problemami opiekuńczo-wychowawczymi, niepełnosprawnością. Spotkania grup odbywają się zgodnie z częstotliwością zaplanowaną przez uczestników, średnio 4 razy w miesiącu. Grupy samopomocowe prowadzone są przez opiekuna, którego zadaniem jest przede wszystkim wspieranie w zmianie dotychczasowego sposobu funkcjonowania uczestników. Celem prowadzonych grup jest stworzenie przestrzeni umożliwiającej podjęcie aktywności na rzecz rozwiązywania trudności i problemów, które towarzyszą uczestnikom. Uczestnictwo w grupach aktywizuje do nawiązania relacji społecznych w grupie a w rezultacie prowadzi do podjęcia samopomocowego wsparcia.

c. Asystenci rodziny

Asystent rodziny – pełni ważną rolę w projektach skierowanych na wspieranie i pomoc rodzinom dysfunkcyjnym – szczególnie w kontekście wychowania i opieki nad dziećmi – których celem jest doprowadzenie do tego, aby rodzina objęta opieką przez asystenta w przyszłości samodzielnie potrafiła pokonywać trudności życiowe. Asystent rodziny pracuje w społecznościach wiejskich gmin Kolno, Biskupiec, Frombork i Braniewo oraz miejskich Biskupiec, Frombork i Braniewo. W projektach pracuje 10 asystentów rodziny.

Dzięki pracy asystenta rodziny zauważa się podniesienie umiejętności opiekuńczo – wychowawczych, prowadzenia gospodarstwa domowego, radzenia z sytuacjami dnia codziennego rodziców lub opiekunów dzieci. Efektem wsparcia asystenta jest odzyskanie przez osoby przyjmujące pomoc kontroli nad własnym życiem, które pozwala im być samodzielnymi oraz tak wypełniać role rodzica, aby środowisko rodzinne sprzyjało bezpieczeństwu i rozwojowi dzieci. Efekt ten jest możliwy do osiągnięcia, przy współudziale rodziny na każdym etapie metodycznego działania: od oceny wstępnej, przez opracowanie indywidualnej ścieżki reintegracji i jej realizację po ocenę końcową, dostosowanie pracy do możliwości i kontekstu życia rodziny oraz poprzez małe kroki. Asystent rodziny przez pewien czas wspiera rodzinę, aby w przyszłości samodzielnie potrafiła pokonywać trudności życiowe, zwłaszcza dotyczące opieki i wychowania dzieci. Asystenci współpracują z psychologami, pracownikami socjalnymi, animatorami i innymi instytucjami pracującymi na rzecz rodziny. Asystenci zatrudnieni w Federacji FOSa tworzą zespół, którego zadaniem jest praca merytoryczna, wzajemna inspiracja i edukacja. Wspierają się, szukają rozwiązań, przyglądają się swoim działaniom monitorując w ten sposób zmiany, które pomagają wprowadzać.

d. Warsztaty kompetencji

Warsztaty kompetencji społecznych i życiowych skierowane dla rodzin są często stosowaną formą wsparcia. Ich celem jest rozwój kompetencji niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania w rodzinie i społeczności. Prowadzone są metodami aktywnymi, w oparciu o proces grupowy i metodologię uczenia osób dorosłych. Ich przykładowa tematyka to: warsztaty motywacyjne, odpowiedzialność, zarządzanie czasem, prozdrowotne, żywienie, gospodarowanie budżetem domowym, zarządzanie czasem, kompetencje wychowawcze, rozwijanie kompetencji interpersonalnych, postępowanie w sytuacjach trudnych i konfliktowych, analiza transakcyjna, radzenie sobie ze stresem i inne w odpowiedzi a zdiagnozowane potrzeby. Federacja prowadzi też cykle Szkół dla rodziców.

e. Poradnictwo specjalistyczne

Poradnictwo specjalistyczne. Uzupełniająca forma wsparcia w ramach aktywizacji społecznej i zawodowej. Poradnictwo specjalistyczne obejmuje szeroki katalog usług i wsparcia w różnorodnych dziedzinach, w zależności od zgłaszanych lub zdiagnozowanych potrzeb podopiecznych Federacji FOSa. Poradnictwo to prowadzone jest przez uznanych specjalistów w wybranych obszarach. Największym zainteresowaniem cieszą się porady z zakresu prawa (np. mediacje z komornicze i windykacyjne, sprawy rozwodowe, związane z ograniczeniem praw rodzicielskich, itd.), dietetyki i zdrowego odżywiania.

f. Opieka nad dziećmi

W ramach wsparcia rodzin Federacja FOSa prowadzi Klubik dziecięcy pn. *W głowie się mieści*, gdzie świadczona jest nieodpłatna opieka nad dziećmi, których rodzice aktywnie uczestniczą w naszych projektach. Mogą oni powierzyć swoje dzieci profesjonalnie przygotowanym i wykwalifikowanym osobom, posiadającym niezbędną wiedzę i doświadczenie.

W 2018 roku, w Klubiku opieką zostało objętych 44 dzieci w wieku od jednego roku i starsze. Przeważały dzieci w wieku żłobkowym (2-3latki), sporadycznie dzieci starsze (przedszkolne i szkolne) w czasie przerw świątecznych czy ferii. Każdego dnia objętych opieką było pomiędzy 2-8 dzieci.

Lokal w którym jest prowadzona opieka nad dziećmi spełnia warunki sanitarno-lokalowe, zapewnia higieniczne spożywanie posiłków oraz miejsce na zabawę i odpoczynek. Dzieci mają warunki i narzędzia do swobodnej zabawy, która zajmuje kluczową rolę w ich rozwoju dziecka i stanowi 40-50% czasu pobytu dziecka w Klubiku.

W Klubiku zapewniona jest opieka w warunkach zbliżonych do warunków domowych, tym samym dzieci mogą poczuć się bezpiecznie i komfortowo. Zapewniona jest też właściwa opieka pielęgnacyjna oraz edukacyjna poprzez prowadzenie zajęć zabawowych z elementami edukacji z

uwzględnieniem indywidualnych potrzeb dzieci. Prowadzone zajęcia mają na celu rozwój psychomotoryczny dzieci właściwy do ich wieku.

W Klubiku przestrzegany jest codzienny i powtarzalny plan zajęć, co daje dzieciom poczucie bezpieczeństwa i sprzyja szybszemu przyzwyczajaniu ich do miejsca opieki. Ponadto prowadzony jest tygodniowy rozkład zajęć, co pozwala nawet najmłodszym dzieciom np. na opanowanie orientacji w dniach tygodnia.

Realizowane zajęcia mają na celu ogólny rozwój psychoruchowy dzieci i podzielone są na: zajęcia ruchowe, plastyczne, muzyczne, sensoryczne, przyrodnicze. Ponadto czytane są codziennie bajki i wiersze, w celu nauki aktywnego słuchania. W każdą środę odwiedza dzieci wolontariuszka/wolontariusz – seniorka/senior, którzy czytają dzieciom, uczestniczą w zabawie i w zajęciach. Dzięki temu dzieci, które nie mają kontaktu ze starszymi osobami mają możliwość z nimi obcować. Codziennie po zajęciach dzieci odpoczywają (leżakowanie), chodzą również regularnie na spacer i poznają otaczający świat.

Z opieką nad dziećmi ściśle jest związana współpraca z rodzicami. Jej celem jest poznanie dziecka, jego przyzwyczajzeń, jak również udzielenie fachowych porad rodzicom w kwestii żywienia, higieny i prawidłowego rozwoju dziecka. W ramach tej współpracy odbywa się nauka odpieluchowania najmłodszych dzieci, uczenie samodzielności i odpowiedzialności. W kwestii żywieniowej stawiamy nacisk na zdrowe posiłki, bezwzględnie ograniczamy słodycze.

Każdy z rodziców na zakończenie pobytu dziecka w Klubiku otrzymuje informację zwrotną, w której może znaleźć opis zachowania dziecka podczas uczęszczania do Klubiku – ewentualną zmianę, która w tym zachowaniu zaszła, wskazówki dotyczące kwestii opiekuńczo-wychowawczych, propozycje zabaw rozwijających, czy porady związane z właściwą pielęgnacją.

g. Gra edukacyjna. Zarządzanie budżetem domowym.

Rodziny, korzystające z pomocy w ramach działań Federacji wymagają wsparcia na różnych płaszczyznach swojego życia. Podniesienie świadomości efektywnego zarządzania zasobami w swoim gospodarstwie domowym może przekładać się na poczucie realnego wpływu na stan ich budżetu domowego, a także efektywnego wykorzystania zasobów w postaci czasu, wiedzy, poczucia zadowolenia, czy pieniędzy w swojej rodzinie. Istnieje możliwość, a nawet konieczność, włączenia innowacji do pracy z podopiecznymi, gdyż sprzyja to poczuciu wpływu i sprawczości w zarządzaniu zasobami własnej rodziny. Opinie uczestników dotyczące gry są bardzo pozytywne. Członkowie rodzin, którzy brali udział w grze z entuzjazmem wypowiedzieli się na temat takiej metody zdobywania wiedzy. Efektywność tej formy pracy wynika z faktu, iż jest ona bardzo atrakcyjna dla uczestnika. Wymaga zaangażowania członków rodziny, a podejmowane przez nich w trakcie gry decyzje wpływają na dalszy jej przebieg. Ponadto wprowadzony jest element rywalizacji pomiędzy rodzinami. Wszystkie te elementy wpływają na poczucie ciekawości i zaangażowania w przebieg gry, a gratyfikacja związana ze zdobywaniem technik oszczędzania pobudza do zdobywania wiedzy na ich temat. Ogromną wartością jest fakt, że przedstawiane w trakcie gry techniki oszczędzania są realne i możliwe do wprowadzania we własnych gospodarstwach domowych od zaraz. Gra stwarza możliwość wymiany informacji i doświadczeń z dotychczas stosowanych technik w swoich domach pomiędzy uczestnikami. Wiele osób docenia nowopoznane możliwości oszczędzania pieniędzy i deklaruje chęć ich stosowania. Gra została uznana za innowację społeczną (więcej na ten temat w rozdziale Innowacje).

2. OSOBY STARSZE

Seniorzy i seniorki należą do takiej grupy odbiorców, którzy mają zarówno ogromny potencjał (wiedza, doświadczenie, czas, zaangażowanie, kreatywność), zwłaszcza gdy mówimy seniorach, aktywnie włączających się w działania na rzecz swojego i nie tylko swojego środowiska, z drugiej wciąż narażani są na wykluczenie, osamotnienie, ubóstwo, zależność od pomocy innych. Jako organizacje pomocową interesują nas oba te aspekty pracy z seniorami. Dajemy zatem przestrzeń do aktywności, edukacji, działań obywatelskich i charytatywnych poprzez udział w zajęciach, wolontariacie, wydarzeniach okolicznościowych, wizytach studyjnych, szkoleniach itp. Pomagamy tworzyć i wspieramy reprezentacje środowiska seniorskiego- rady seniorów, doceniamy poprzez nagradzanie w konkursach, sieciujemy. Stale badamy potrzeby i problemy tej grupy oraz podnosimy jakość naszych usług na rzecz seniorów. Nasze organizacje członkowskie świadczą takie usługi, jak usługi opiekuńcze, prowadzą Domy Pomocy Społecznej, Środowiskowe Domy Samopomocy, Kluby Seniora czy Uniwersytety III Wieku.

a. Rzecznicy praw osób starszych

Ta społeczna funkcja zapisana jest w wojewódzkim programie „Polityka Senioralna Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2015-2020”, wcześniej - w latach 2009-2014 - realizowanym pod nazwą „Pogodna i bezpieczna jesień życia na Warmii i Mazurach”. Federacja FOSa, macierzysta organizacja rzeczników, wraz z instytucjami samorządowymi i licznymi organizacjami pozarządowymi z regionu, uczestniczyła w tworzeniu tych programów. Przyjęte przez samorząd województwa stały się one prawem lokalnym, stanowią „umocowanie” i podstawę działania rzeczników.

Powołanie rzecznika osób starszych – warto dodać, dotąd jedyne w Polsce – jest konsekwencją przeświadczenia, że trzeba czynić wszystko, żeby głos środowiska był słyszany, jego potrzeby artykułowane, a zagrożenia rozpoznane i zwalczane.

Główne zadania rzecznika to:

- koordynacja działań na rzecz bezpieczeństwa osób starszych
- podkreślanie wagi tej tematyki wobec władz administracyjnych i samorządowych, instytucji społecznych, placówek służby zdrowia i mediów
- wspieranie inicjatyw seniorskich
- spotkania z organizacjami seniorskimi oraz udzielanie porad i informacji potrzebnych osobom starszym
- wspieranie osób starszych w kontaktach z instytucjami publicznymi
- podejmowanie interwencji w przypadku naruszania praw seniorów, niewłaściwego traktowania osób starszych, oszustw i dyskryminacji.

Rzecznicy praw osób starszych, Stanisław Brzozowski, Stanisław Puchalski i Krzysztof Marusiński podjęli w 2018 roku ponad 270 interwencji.

b. Partycypacja osób starszych

Ustawą z dnia 11 października 2013 r. o zmianie ustawy o samorządzie gminnym (Dz.U.2013 poz. 1318) ustawodawca wprowadził możliwość tworzenia gminnych rad seniorów. Nowelizacja ta unormowała dotychczas nie sankcjonowaną prawnie możliwość tworzenia w samorządach gminnych rad seniorów i tym samym stworzyła jasne podstawy prawne umożliwiające praktyczne popularyzowanie idei przedstawicielstwa osób starszych przy organach samorządu terytorialnego. Rady te mają reprezentować interesy i potrzeby środowiska seniorów wobec władz samorządowych oraz formułować opinie dotyczące strategicznych i bieżących planów rozwoju gminy. Gminne rady seniorów zgodnie z zapisami ustawowymi mają charakter konsultacyjny, doradczy i inicjatywny - nie mają kompetencji decyzyjnych. Wpisanie gminnych rad seniorów do ustawy o samorządzie gminnym jest odpowiedzią na wyzwania stojące przed władzami samorządowymi na każdym szczeblu oraz administracją rządową, wiążące się z koniecznością aktywizacji systematycznie powiększającej się grupy polskich seniorów.

Wśród 1 439,7 tys. mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego, wg statystyk GUS (dane z 31 XII 2015) ok. 17% stanowią osoby w tzw. wieku poprodukcyjnym – 60 lat i więcej dla kobiet oraz 65 lat i więcej dla mężczyzn. Warto podkreślić, że zgodnie z prognozami demograficznymi osoby w wieku 65 lat i więcej będą stanowić w 2035 roku blisko ¼ polskiego społeczeństwa. Wymaga to odpowiedzialnego kształtowania polityk senioralnych, a więc celowych działań organów administracji publicznej wszystkich szczebli oraz innych organizacji i instytucji, które realizują zadania dotyczące zapewnienia warunków do godnego i zdrowego starzenia się, konieczności zagospodarowania potencjału osób starszych, a także rozwoju usług i towarów im dedykowanych. Do skutecznego działania w tym zakresie niezbędny jest głos najbardziej zainteresowanych – osób starszych – stąd potrzeba włączania ich w kształtowanie, wdrażanie i ewaluację polityk publicznych dotyczących środowisk senioralnych. Rada seniorów gwarantuje udział osób starszych w tych procesach.

Jak istotne jest włączanie osób starszych w życie publiczne pokazuje „Pakiet dla seniorów” składający się z Założeń Długofalowej Polityki Senioralnej na lata 2014-2020, Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych (ASOS) na lata 2014-2020 oraz Programu „Solidarność pokoleń - działania dla zwiększenia aktywności zawodowej osób w wieku 50+”.

O wadze sytuacji świadczy też utworzenie i działalność Parlamentarnych Zespołów ds. Osób Starszych i ds. Uniwersytetów Trzeciego Wieku oraz Komisji ds. Polityki Senioralnej, a także utworzenie przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej Rady ds. Polityki Senioralnej oraz Departamentu Polityki Senioralnej. Podobne działania podejmowane są też na szczeblu regionu, czego przykładem jest „Polityka senioralna województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2014-2020” i skierowane na jej wdrażanie wysiłki administracji publicznej, jej jednostek organizacyjnych i organizacji pozarządowych z całego województwa.

Mając powyższe na uwadze Federacja Organizacji Społecznych FOSa włączyła się w proces wspierania tworzenia nowych i wzmacniania skuteczności pracy funkcjonujących już Rad. W 2018 roku w ramach działań ekspertów i animatorów Federacji, we współpracy z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej, udało się doprowadzić do powołania Społecznej Rady Seniorów Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Proces ten przebiegał w pełni partycypacyjnie, gdyż o kształcie dokumentów i procedur decydowały właśnie osoby starsze, wchodzące w skład grup roboczych. Efektem pracy skupionych w grupach roboczych osób starszych, przedstawicieli samorządu województwa i ekspertów stała się jasna ścieżka powoływania, regulamin wyborów i ramowe zasady działania rady.

c. Wojewódzka Rada Seniorów

4 października 2018 w Olsztynie rozpoczęła działalność Społeczna Rada Seniorów Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Po prawie roku konsultacji w środowisku organizacji seniorskich i wyborach w powiatach, które odbyły się w drugiej dekadzie września, marszałek województwa Gustaw Marek Brzezina wręczył nominacje 27 członkom rady. Są w niej przedstawiciele powiatów: lidzbarskiego, braniewskiego, ostródzkiego, giżyckiego, piskiego, bartoszyckiego, iławskiego, ełckiego, mrągowskiego, działdowskiego, kętrzyńskiego, oleckiego, szczycieńskiego i węgorzewskiego, po dwóch przedstawicieli rad seniorów w Elblągu i Olsztynie oraz organizacji seniorskich obejmujących swoim działaniem cały region takich jak: Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Federacja Uniwersytetów Trzeciego Wieku, Związek Sybiraków, Polski Związek Działkowców, Związek Żołnierzy Wojska Polskiego, Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów Policyjnych. Przedstawicielem marszałka w radzie jest Wiesława Przybysz, dyrektor Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Federację Organizacji Społecznych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSa, która od wielu lat dążyła do powołania reprezentacji seniorskiej na szczeblu wojewódzkim reprezentuje rzecznik praw osób starszych, Stanisław Brzozowski.

d. Rady seniorów w gminach i powiatach

W ramach wspierania rozwoju ruchu rad seniorów w województwie w dniach 27-28 listopada 2018 roku Federacja FOSa zorganizowała II Wojewódzkie Spotkanie Rad Seniorów. W wydarzeniu uczestniczyli członkowie wybranej w październiku Społecznej Rady Seniorów

Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz przewodniczący i działacze kilkunastu, działających obecnie w regionie rad seniorów. W pierwszym dniu konferencji główne punkty obowiązującej obecnie polityki senioralnej w regionie (programu na lata 2014-2020) przedstawiła zebrany Wiesława Przybysz, dyrektor Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Olsztynie. Z kolei Krzysztof Ludomir Świątek, przewodniczący Społecznej Rady Seniorów Województwa Warmińsko-Mazurskiego mówił o celach nowo powołanej wojewódzkiej reprezentacji środowiska oraz przedstawił jej zarząd. Jak taka rada może funkcjonować, opowiedziała zaproszona na konferencję Maria Jolanta Lauryn, która jest przewodniczącą Suwalskiej Rady Seniorów, a jednocześnie członkiem podlaskiej rady wojewódzkiej. W panelowej dyskusji, prowadzonej przez prezesa FOSy Bartłomieja Głuszaka i dyrektora ROPS Wiesławę Przybysz, rozmawiano o lokalnych systemach polityki senioralnej oraz relacjach między wojewódzką a miejskimi i gminnymi radami seniorów. Program dnia dopełniła prowadzona w konwencji World Café dyskusja, podczas której każdy z uczestników konferencji miał okazję wypowiedzieć się na temat warunków dobrej komunikacji wewnątrz rad, komunikacji rad z otoczeniem zewnętrznym (samorządem, mediami), współpracy rad z urzędem, a także generalnie na temat roli rad, zasad ich funkcjonowania oraz skutecznej promocji ich działań. Wnioski z niej wykorzystane zostaną w pracy rad już istniejących, posłużą też jako rekomendacja dla środowiska seniorskiego w miejscowościach, które dopiero mają zamiar takie rady powołać. Dyskusja kontynuowana była w drugim dniu spotkania. Zwłaszcza dla nowych, mało doświadczonych rad seniorów ważna była rozmowa o misji i celach, problemach i wyzwaniach działań na rzecz osób starszych w regionie.

e. Międzynarodowy Dzień Osób Starszych – Wojewódzka Konferencja

XI Konferencja z okazji Międzynarodowego Dnia osób Starszych odbyła się 27 października 2018 roku w Auli im. Dietrichów UWM w Kortowie.

Było to wyjątkowe wydarzenie o charakterze międzynarodowym. Uczestniczyło w nim ponad 160 osób - przedstawiciele administracji publicznej, jednostek samorządu terytorialnego, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych (seniorskich, UTW) – wszystkich tych, którzy pracują z i na rzecz osób starszych oraz międzypokoleniowo, seniorzy z całego województwa, a także przedstawiciele organizacji i instytucji z pięciu krajów UE, uczestników i partnerów projektu „Silver Learners”.

Formuła konferencji została przygotowana w taki sposób, aby umożliwić jej uczestnikom i ekspertom odniesienie się do kilku obszarów dotyczących osób starszych: innowacji i nowych technologii, kwestii opieki zdrowotnej oraz przełamywaniu stereotypów.

Wśród zaproszonych ekspertów znaleźli się: Frank Finkeldei – kierownik działu badań w niemieckiej organizacji VHS, Matthias Quaschnik – z Urzędu Miasta Iserlohn w Niemczech oraz dr Katarzyna Białobrzaska – Instytut Studiów Społeczno-Edukacyjnych. Przedstawili oni kilkunastominutowe prelekcje dotyczące m. in. europejskich trendów oraz przemian w podejściu do polityki senioralnej. Wykłady te stanowiły wstęp do paneli dyskusyjnych, których tematy dotyczyły nowych technologii i trendów w pracy nad osobami, dobrych praktyk w pracy z osobami chorymi na demencje oraz współpracy międzysektorowej na rzecz poprawy jakości życia seniorów. Ekspertami w panelu byli: Krzysztof Marusiński - Przewodniczący Sieci na Rzecz Seniorów, Stanisław Brzozowski - Rzecznik Praw Osób Starszych Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz uczestnicy i partnerzy projektu „Silver Learners” – Niek Kaag (Stichting Werken Lernen, Holandia), Rebecca Morgan (Cambridge City Shire, Wielka Brytania), Simon Gross (RBS, Luksemburg), Gill Owen-John (Stockport Metropolitan Borough Council, Wielka Brytania), Manon van Dijk (National Ouderen Fonds, Holandia), David Bartok (Urząd Miasta Nyiregyhaza, Węgry), Łukasz Żółciak (Urząd Miasta Chorzów, Polska), Alison Blayney (Kilcooley Womens Centre, Północna Irlandia), Frank Finkeldei (VHS Iserlohn, Niemcy).

Wydarzeniem towarzyszącym konferencji były zorganizowane mini-targi organizacji pozarządowych, podczas których zaprezentowały swoje działania, produkty, wyroby rękodzielnicze oraz inne efekty swojej działalności.

f. Inicjatywa 200 lat

Działanie polega na organizacji obchodów okrągłych rocznic osób starszych w gronie rodziny i najbliższych znajomych, sąsiadów, kolegów lub koleżanek z byłego zakładu pracy z udziałem mediów i towarzyszącym temu występom artystycznym. W 2018 roku zorganizowaliśmy 7 takich uroczystości dla 11 naszych beneficjentów, uczestników projektu Strażnicy Pamięci i nie tylko. Federacja FOSa otrzymała grant w wysokości 34 885 zł od Towarzystwa Inicjatyw Twórczych „ę” na testowanie innowacji „200 lat”. Innowacja wspiera przede wszystkim dwie grupy odbiorców- osoby starsze, zależne, zagrożone izolacją społeczną oraz szeroko rozumiane otoczenie sąsiedzkie tych osób- w tej grupie znajdują się także instytucje jak szkoły, ośrodki pomocy społecznej, organizacje pozarządowe itp. To właśnie ich zadaniem jest dostrzeżenie w swoim środowisku osoby starszej i docenienie jej poprzez organizację jubileuszu „200 lat” (to nie musi być okrągła rocznica urodzin). Etap testowania inicjatywy zakończył opracowaniem modelu wdrażania obchodów „200 lat”, który jest obecnie upowszechniany wśród potencjalnych użytkowników: organizacji pozarządowych, instytucji, rad osiedli i innych zainteresowanych oraz podręcznikiem „Inicjatywa 200- krok po kroku” (więcej o inicjatywie 200 lat w rozdziale Innowacje).

g. Ciepły telefon

Działanie polega na monitorowaniu przez wolontariusza stanu zdrowia i samopoczucia osób starszych za pomocą regularnego kontaktu telefonicznego. W razie zaistniałej potrzeby, chęci ze strony osoby starszej, wolontariusze również odwiedzają ich w domach. Działanie jest skierowane m.in. do osób starszych, które są samodzielne, ale którym doskwiera samotność i które potrzebują kontaktu z drugim człowiekiem. Praca wolontariuszy opiera się o regulamin, który dotyczy zakresu, sposobu oraz częstotliwości wsparcia. W przypadku uczestników nie posiadających aparatów telefonicznych umożliwiamy do nich dostęp. Łącznie w 2018 roku z w/w działania skorzystało 18 osób.

h. Przyjazny sąsiad

Federacja FOSa we współpracy z partnerami - Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Olsztynie, Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Iławie, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Iławie oraz Stowarzyszeniem „Przystań” od 2014 roku prowadzi formę wsparcia sąsiedzkiego dla osób starszych pod nazwą *Przyjazny Sąsiad* (na podstawie porozumień o współpracy). Zadania partnerów to m.in. diagnoza, pomoc w rekrutacji osób starszych i sąsiadów udzielających pomocy. W 2018 roku z takiego wsparcia skorzystało 14 osób starszych. Wynagrodzenie osoby świadczącej pomoc wynosi około 170 zł brutto, jest ona zatrudniona na umowę zlecenie, w kilku przypadkach jest to współpraca w formie umowy wolontariatu bądź prac społecznie użytecznych. Przyjaznym sąsiadem może zostać osoba, która nie mieszka w najbliższym sąsiedztwie osoby starszej, jak student czy wolontariusz. W sporadycznych, uzasadnionych przypadkach może to być również dalszy członek rodziny. Wskazana jest sytuacja, gdy to sama osoba starsza wskazuje osobę do pomocy.

Praca przyjaznych sąsiadów opiera się o regulamin, który dotyczy ram organizacyjnych działania, kryteriów, jakie winny spełniać osoby korzystające z pomocy sąsiedzkiej oraz osoby świadczące pomoc sąsiedzką, przebiegu rekrutacji, zakresu świadczonej pomocy, sposobie jej ustalenia i zasad realizacji, wsparcia edukacyjnego i środowiskowego. Przykładowy zakres obowiązków przyjaznego sąsiada: pomoc w przygotowaniu posiłków, pomoc w utrzymaniu czystości odzieży, pomoc w zaopatrzeniu w art. spożywcze i inne potrzebne w gospodarstwie domowym, pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, załatwianiu wizyt lekarskich. Przed podpisaniem umowy świadczący i korzystający z pomocy sąsiedzkiej wspólnie z pracownikiem projektu lub przedstawicielem partnera (np. pracownikiem socjalnym) ustalają zakres świadczonego wsparcia. Zakres ten w wyniku obserwacji świadczącego i korzystającego z pomocy oraz w wyniku monitoringu procesu wsparcia może ulec modyfikacji.

Prowadzone są szkolenia dla wolontariuszy i przyjaznych sąsiadów, utrzymywany jest z nimi stały kontakt. Osoba starsza dodatkowo korzysta z innych form wsparcia tj. udział w wydarzeniach społeczno-kulturalnych, teleopieki (ciepły telefon) oraz z pomocy socjalnej. Realizacja wsparcia sąsiedzkiego możliwa jest dzięki środkom Fundacji „Pamięć, Odpowiedzialność, Przyszłość” oraz zasobom własnym partnerów.

i. Strażnicy Pamięci

Federacja Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSa realizuje projekt „Strażnicy Pamięci”, zakładający innowacyjne metody aktywizacji i pomocy, skierowane do osób dotkniętych niegdyś prześladowaniami, zwłaszcza byłych więźniów obozów koncentracyjnych i innych ofiar nazizmu. Projekt realizowany jest od 2014 roku na terenie powiatu iławskiego oraz Olsztyna. Nasze działania podejmowane są we współpracy z organizacjami pozarządowymi, ośrodkami pomocy społecznej oraz związkami kombatanatów. Wspólnie dążymy przede wszystkim do podniesienia jakości życia osób, którym wojna odebrała dzieciństwo, dzisiejszych seniorów- kombatanatów. Cele realizujemy poprzez specjalnie do tego przygotowane metody tj. „przyjazny sąsiad”, „ciepły telefon”, aktywizacja społeczno-kulturalna oraz wsparcie rzecznika praw osób starszych.

W 2018 roku objęliśmy wsparciem 50 osób starszych – 24 osoby z powiatu Iławskiego oraz 26 osób z Olsztyna, a także organizacje kombatanckie. Nasi podopieczni skorzystali z różnych form wsparcia:

- opieki sąsiedzkiej (Przyjazny Sąsiad) – 14 osób,
- teleopieki (Ciepły Telefon) – 18 osób,
- w obszarze aktywizacji społeczno-kulturalnej – 33 osoby wzięły udział w 34 wydarzeniach społeczno-kulturalnych, jak np. spotkania integracyjne, koncerty, rejsy statkiem, wyjścia do teatru i kina,
- 200 lat – uroczyste obchody okrągłej rocznicy urodzin – dla 3 osób,
- wsparcia rzecznika praw osób starszych – spotkania nt. praw osób starszych, wywiady z osobami starszymi, filmy z ich udziałem, nagrywanie wspomnień,
- wsparcia wolontariuszy/ek – uczestniczki i uczestników projektu wspierało 10 wolontariuszy/ek stałych i 5 wolontariuszy/ek akcyjnych

Ponadto wspieramy organizację zrzeszającą ofiary nazizmu - Polski Związek Byłych Więźniów Politycznych Hitlerowskich Więzień i Obozów Koncentracyjnych w Olsztynie z siedzibą w Iławie. Pomagamy m.in. w organizacji spotkań, wydarzeń (Na początku lipca i sierpnia wsparliśmy te stowarzyszenia przy organizacji XXVII oraz XXVIII Rejsu Integracyjnego zorganizowanego dla kombatanatów oraz członków rodzin ze środowisk kombatanckich), przekazujemy materiały biurowe.

j. Akademia III Wieku Warmii i Mazur

Akademia to program prowadzony od lat przez Federację. To platforma edukacji osób starszych, liderów środowisk seniorskich, osób i instytucji z nimi współpracujących, która wpisuje się w założenia Polityki Senioralnej Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020. Akademia wychodzi naprzeciw potrzebom osób starszych, organizacji seniorskich zwłaszcza z małych miejscowości, które ze względu na odległość mają problem z dostępem do oferty głównych ośrodków edukacyjnych w województwie. W ramach Akademii III Wieku Warmii i Mazur podpisane zostało porozumienie o współpracy z Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie oraz Porozumieniem Uniwersytetów III Wieku Warmii i Mazur. Dzięki temu udało nam się stworzyć bardzo atrakcyjną ofertę dla uczestników projektu, jak również mogliśmy dotrzeć do organizacji seniorskich najbardziej potrzebujących wsparcia. Współpracujemy ze specjalistami z różnych dziedzin, str. 23 pracownikami naukowymi, pasjonatami i innymi, którzy najczęściej wolontarystycznie prowadzą wykłady, warsztaty i inne spotkania dla seniorów. Akademia ma na celu rozwijanie sprawności intelektualnej, aktywizację i włączanie osób starszych w działania na rzecz społeczności lokalnej. Działania Akademii wspierają

profesorowie, doktorzy, prawnicy, lekarze ale też pasjonaci, specjaliści z danej dziedziny którzy często społecznie prowadzą prelekcje dla seniorów. W 2018 r. ze względu na trudności w pozyskaniu środków na zwroty podróży dla wykładowców oferta Akademii była ograniczona, w jej ramach odbyło się jednak kilka spotkań poświęconych aktywności obywatelskiej seniorów.

k. Silver Sharing

Inicjatywa Silver Sharing ISS, to międzynarodowa, nowatorska metoda pracy z osobami starszymi. Stanowi ona pomysł na całościowe podejście do aktywizacji i edukacji osób starszych. Pewnym wyróżnikiem jest tu postawienie na aktywność turystyczną, ruchową osób starszych. Polega na tym, że dwie (lub więcej) organizacje seniorskie z różnych regionów/krajów nawiązują współpracę. Każda z nich deleguje określoną grupę osób (np. po 10), które wyjeżdżają do organizacji partnerskiej. Korzystają z gościny członków tej organizacji, mieszkając w ich domach lub w hotelach (w zależności od zasobów finansowych, preferencji) wspólnie zwiedzając okolice, uczestnicząc w zaproponowanym programie kulturalnym, turystycznym. Następnie odbywa się rewizyta.

Metoda ta stale się rozwija i ewoluuje. Opiera się na trzech filarach:

I. Kapitał społeczny

To obszar aktywizacji obywatelskiej osób starszych, ich integracji oraz wzmocnienia organizacji seniorskich, jako zaplecza dla aktywności. Punktem wyjścia jest tu współpraca organizacji społecznych, czyli klubów seniora, Uniwersytetów III Wieku etc. To one podejmują decyzję o współpracy i pośrednio biorą odpowiedzialność, tudzież wskazują lub delegują osoby goszczące i wyjeżdżające, tym samym współtworzą program pobytu. Te same organizacje są jednocześnie gwarantem trwałości i współpracy na lata, polegającej nie tylko na dalszych wymianach, ale przede wszystkim na kolejnych wspólnych inicjatywach, np. projektach, spotkaniach artystycznych itd. Dzięki ich zaangażowaniu wzajemne kontakty mogą trwać i stale się rozwijać. Organizacje te są również gwarantem aktywności społecznej osób starszych.

II. Edukacja

Inicjatywa Silver Sharing stanowić ma podstawę do zdobywania wiedzy z zakresu elementów antropologii kulturowej, poprzez bezpośrednią korelację z na pozór odmienną kulturą, jej językiem, historią etc. W konsekwencji jednak Silver Sharing sprowadza się do otwartości na drugiego człowieka poprzez poznanie jego najbliższego otoczenia i uchylenie drzwi do własnego środowiska. Edukacja ma tu więc wymiar wielopoziomowy, obejmujący zagadnienia kulturowe, języki obce i inne. Bardzo ważny jest też wymiar indywidualny. To obszar motywacji do zmiany. Wyjazd do innego regionu, kraju, poznanie nowych osób i ich kręgu kulturowego, to często duża zmiana w życiu. Zmiana, która może motywować do dalszych podróży, do nauki, a w konsekwencji do aktywności. To także przestrzeń bardzo ważna dla człowieka w kontekście budowania jego więzi społecznych, przede wszystkim element ofiarowania osobie potencjalnie „obcej” zaufania. Budowanie więzi pomiędzy osobami, które wzajemnie się odwiedzają, nawiązują trwałe relacje.

III. Aktywność turystyczna, prozdrowotna

By umożliwić aktywność turystyczną osobom starszym, zwłaszcza tym, które dotąd rzadko z niej korzystały, należy pokonać wiele barier. Inicjatywa Silver Sharing umożliwia aktywną turystykę zarówno osobom dotąd mało aktywnym, jak i już doświadczonym turystom. Pokazuje jednocześnie, że turystyka może dać coś więcej niż tylko zwiedzanie czy odpoczynek. Może dać nowe spojrzenie, nowe znajomości – a kontakt z inną osobą jest jedną z największych wartości wśród aktywnych seniorów. Obszar ten obecnie się rozrasta, również do aktywności ruchowej i zdrowia.

W ramach projektu Combating Loneliness Through Learning 28 marca 2018 roku przeprowadziliśmy warsztaty Silver Sharing z partnerami z Anglii, Łotwy i Portugalii, w których wzięło udział 15 osób. W/w warsztaty dotyczyły aktywności społecznej, edukacyjnej, turystycznej seniorów.

I. Generacja

Generacja jest wydawanym przez FOSę „magazynem środowisk osób starszych”. Pierwszy jej numer ukazał się jesienią 2010. Od tego czasu wydaliśmy łącznie 21 numerów – w roku 2018 dwa. Redaktorem naczelnym Generacji jest prezes FOSy Bartłomiej Głuszak, redaktorem prowadzącym od początku Krzysztof Marusiński z Orzysza, zaś autorzy to w ciągu minionych lat przynajmniej kilkadziesiąt osób, głównie seniorów, członków uniwersytetów trzeciego wieku, stowarzyszeń lokalnych, także naukowców i lekarzy zajmujących się problematyką seniorską. Magazyn stanowi kronikę środowiska, pokazuje osiągnięcia i dobre praktyki w działaniach na rzecz seniorów przede wszystkim z obszaru Warmii i Mazur, ale też całego kraju. Jest forum dla przekazywania informacji interesujących środowisko, także o projektach realizowanych przez FOSę na jego rzecz. Wymieńmy tylko dwa: poświęcony ofiarom II wojny światowej projekt „Strażnicy Pamięci”, którym były poświęcone dwa wydania Generacji (nr 14 i nr 15), a także projekt wspierający powstawanie rad seniorów w regionie (Generacja nr 20). Magazyn jest bezpłatny i rozprowadzany jest wśród organizacji członkowskich FOSy, a także przy okazji konferencji, spotkań i szkoleń.

m. FOSa Dzieciom i Seniorom

Federacja FOSa od 12 lat realizuje wewnętrzny program „FOSa dzieciom i seniorom” W ramach akcji w partnerstwie z instytucjami i placówkami publicznymi pracownicy Federacji, jak i wolontariusze działający przy Federacji FOSa przygotowują świąteczne paczki.

W związku z akcją, do pomocy, co roku zapraszamy wszystkie organizacje członkowskie i partnerskie oraz instytucje publiczne działające na terenie miasta Olsztyn. W tym roku, już po raz dwunasty, zebrane dary trafiły do dzieci i młodzieży najbardziej potrzebujących pomocy, zwłaszcza dla tych mieszkających na terenach wiejskich. Beneficjenci działań zgłoszeni zostają poprzez organizacje współpracujące z Federacją FOSa.

W 2018 roku przekazaliśmy łącznie 167 paczek, dla instytucji:

- Uniwersytet Trzeciego Wieku w Morągu
- Stowarzyszenie Przyjazny Dobrocin
- Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej Okręg Warmińsko- Mazurski Koło w Lidzbarku Warmińskim
- Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej Okręg Warmińsko- Mazurski Koło w Ostródzie
- Stowarzyszenie Wspomagania Rozwoju Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej „Dębowe Wzgórze”
- Szpital psychiatryczny dla dzieci i młodzieży w Olsztynie
- Stowarzyszenie „Wspólne Wójtowo”
- Fundacja Żółty Szalik
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Hłowo- Osada
- Świetlice wiejskiej w Wójtowie
- Uczestników projektów Federacji FOSa pozostających w trudnych sytuacjach życiowych.

Instytucje i organizacje które w 2018 roku włączyły się do realizacji działań:

- Uniwersytet Trzeciego Wieku w Olsztynie
- Komenda Miejska Policji w Olsztynie
- Komenda Wojewódzka Policji w Olsztynie
- Biuro Dialogu Społecznego i Polityki Pożytku publicznego z udziałem różnych departamentów Urzędu Marszałkowskiego
- Bank Żywności w Olsztynie
- Olsztyńska Szkoła Wyższa
- Policealne Studium Aktorskie im. Aleksandra Sewruka przy Teatrze im. Stefana Jaracza w Olsztynie
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Olsztynie
- Wojewódzki Sąd Administracyjny

- Uniwersytet Warmińsko- Mazurski w Olsztynie.

n. Centrum Wolontariatu

W 2018 roku w działania Centrum angażowało się 23 wolontariuszy stałych, rekrutujących się głównie spośród seniorów i 5 wolontariuszy akcyjnych. Przedsięwzięcia Centrum skierowane są do osób potrzebujących wsparcia, ale również do organizacji/fundacji potrzebujących wolontariuszy przy wsparciu inicjatyw.

W 2018 roku:

- wolontariusze z Centrum Wolontariatu przy Federacji FOSa zorganizowali zbiórkę karmy dla zwierząt pozostających w schronisku dla zwierząt w Olsztynie
- zorganizowali akcję FOSa Dzieciom i Seniorom
- wolontariusze stale wspierają bieżącą pomocą uczestników projektu EVZ skierowanego do osób starszych, ofiar nazizmu. Angażują się w realizację „ciepłego telefonu”, organizacji wyjazdów i wyjść kulturalno-społecznych oraz inne formy wsparcia.

3. DZIECI I MŁODZIEŻ

a. Klub Małego Społecznika

Klub Małego Społecznika działa w Szkole Podstawowej w Białutach i był realizowany w projekcie „MEGA-SZKOŁA w Białutach”. Projekt był skierowany by budować postawy obywatelskie wśród dzieci i młodzieży. Jest to dobry przykład wspierania i rozwijania kompetencji społecznych oraz postaw obywatelskich.

W zajęciach rozwijania umiejętności z zakresu kompetencji społeczno-obywatelskich uczestniczyło 26 uczniów klas 2-6. Są to dzieci wrażliwe, ambitne i gotowe do działań społecznych na terenie swojej wsi. Grupa jest zróżnicowana wiekowo, co dodatkowo wpływa pozytywnie w nawiązywaniu relacji starszych z młodszymi i odwrotnie. Pomimo różnicy wiekowej i zainteresowań łączy ich chęć do podejmowania różnego typu aktywności społecznej. Klubowicze w trakcie trwania projektu wzięli udział w 2 dniowym wyjeździe do Bartoszczyca, gdzie gościło ich Stowarzyszenie NORA, które przygotowało warsztaty pozwalające wzmocnić rozwinięte kompetencje klubowiczów.

W trakcie trwania roku szkolnego uczestnicy zorganizowali następujące inicjatywy:

- „100 lat wolności” – Dzieci przygotowały ulotki z wierszykiem promujące obchody odzyskania niepodległości, które wręczały mieszkańcom wsi i uczniom szkoły
- Kartki świąteczne dla seniorów - Klubowicze ponownie przyłączyli się do akcji FOSa Dzieciom i Seniorom robiąc kartki do świątecznych paczek dla potrzebujących.
- „Czyste Białuty” - Dzieci przygotowane w worki na śmieci oraz rękawiczki zorganizowały spacer po wsi, który miał na celu posprzątanie okolicy.
- „Dzień Uśmiechu”- Inicjatywa polegająca na wzmocnieniu relacji koleżeńskich w szkole oraz promująca dobrą postawę koleżeńską.
- „Świąteczna Pamięć”- Uczestnicy ponownie zaangażowali się w sprzątanie opuszczonych grobów i zapalali znicze.
- Zbieranie nakrętek dla Kubusia – Na zajęciach, w małych grupach, przygotowywali plakaty promujące akcję.
- Dzień Babci i Dziadka - klubowicze tworzyli laurki dla seniorów we wsi Białuty.

b. Wolontariat młodzieżowy

Federacja FOSa realizuje wolontariat młodzieżowy, którego głównym celem jest wolontarystyczna aktywizacja młodzieży. FOSa rozwija działalność na zewnątrz, wszędzie tam gdzie potrzebna jest pomoc innym. Nasze centrum wolontariatu przybiera bardzo indywidualną formę. Wolontariusze, kierujący się różną motywacją, sami decydują o tym, gdzie chcą pojechać, co chcą robić i w jaki sposób chcą nieść pomoc dla innych, wszystkie ich działania są

dobrowolne. Posiadamy głównie wolontariuszy akcyjnych. Najczęściej są to studenci, którzy angażują się w poszczególne akcje.

c. **FOSa Dzieciom i Seniorom** (opisane w ramach rozdziału Odbiorcy działań – osoby starsze)

d. **Działanie promocyjne, upowszechniające:**
- Fundusz Stypendialny

Fundacja „Żółty Szalik” we współpracy z Federacją Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSa zainicjowała program stypendialny „W głowie się mieści”. Jest on skierowany do dzieci i młodzieży będących w trudnej sytuacji materialnej, zamieszkałych na terenie miasta Olsztyn. Program jest innowacyjny, gdyż wspiera zarówno uczniów uzdolnionych, zaangażowanych społecznie, jak i tych, którzy mają problemy z nauką, ale pod warunkiem, że w pomoc uczniom zaangażuje się również szkoła i wykaże pozytywną zmianę w ocenach lub zachowaniu ucznia. Z jednej strony stypendium ma pomóc utrzymać zdolnej młodzieży poziom, ale z drugiej stypendium ma też inne dzieci zmotywować do poprawy wyników w nauce. Ma też zachęcać do działalności społecznej, oczywiście na miarę możliwości każdego stypendysty. Wśród stypendystów są uczniowie -uczestnicy projektów „Rozwój usług społecznych na terenie rewitalizacji Olsztyna” oraz z projektu „Rozwój wysokiej jakości usług społecznych na terenie Olsztyna” Oba projekty realizowane są przez Federację Organizacji Socjalnych FOSa, Fundację „Żółty Szalik” we współpracą z Stowarzyszeniem „Arka” w Olsztynie. Projekty skierowane są do rodzin wykluczonych społecznie z wielu powodów, zamieszkałe na terenie Olsztyna. W 2018 rozpoczęliśmy zbiórkę pieniędzy na stypendia.

4. OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

a. **Monitoring przestrzegania Konwencji ONZ praw osób z niepełnosprawnościami**

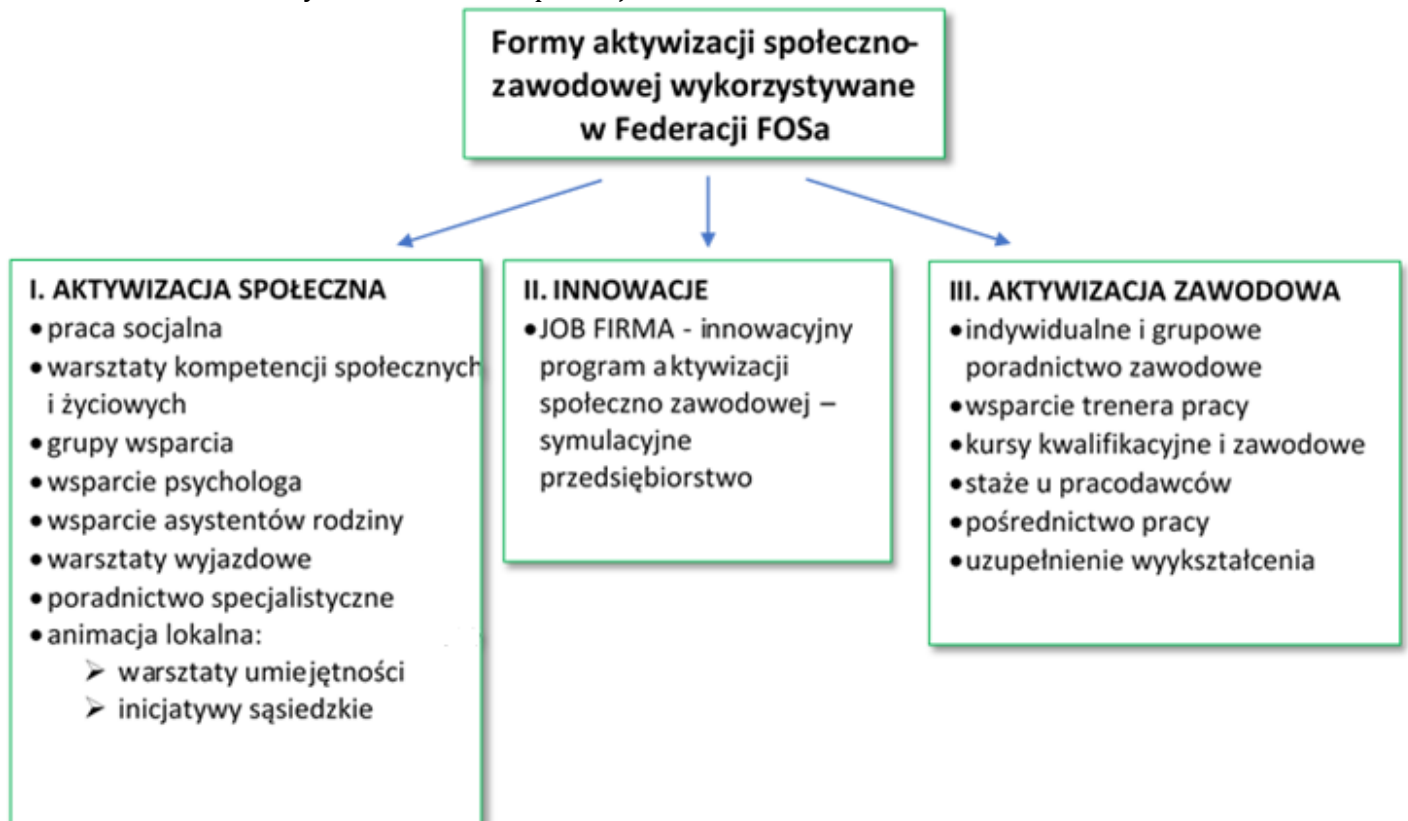
W 2018 roku Federacja Organizacji Socjalnych FOSa w partnerstwie z Warmińsko-Mazurskim Sejmikiem Osób Niepełnosprawnych kontynuowała monitoring, którego celem było dokonanie analizy zadań jednostek administracji państwowej, publicznej i zespolonej pod kątem dostosowania do postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, opracowanie zaleceń pod kątem dostosowania do jej postanowień oraz wykorzystanie wypracowanych we współpracy z administracją rekomendacji do zmian w zakresie realizowanych zadań dla poszczególnych jednostek. Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego monitoringiem objęte były Urząd Wojewódzki, Urząd Marszałkowski, miasta na prawach powiatu (Olsztyn i Elbląg), wszystkie starostwa powiatowe oraz losowo wybrane trzy jednostki administracji zespolonej i 27 urzędów gmin. Monitoring zakończył się wypracowaniem raportów z monitoringu dla każdej z objętych działaniami jednostek oraz raportu zbiorczego dla całego województwa, który został przekazany Ministerstwu Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej i posłuży do wypracowania raportu dotyczącego całego kraju.

III. OBSZARY DZIAŁAŃ

1. Aktywizacja społeczno-zawodowa

Aktywizacja społeczno-zawodowa realizowana w Federacji FOSa polega na udzielaniu kompleksowego, wieloaspektowego wsparcia osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym. Jego celem jest trwałe przywrócenie do życia społecznego oraz powrót na rynek pracy. Podstawą procesu aktywizacji jest nie tylko świadczenie pomocy w kontekście zawodowym (pośrednictwo pracy, kursy, szkolenia), ale przede wszystkim aktywizacja społeczna beneficjenta (wsparcie psychologiczne, praca socjalna) i animacje w jego lokalnym środowisku. Za procesy aktywizacyjne w Federacji FOSA odpowiedzialny jest Zespół ds. aktywizacji społeczno-zawodowej, do którego należą merytoryczni pracownicy organizacji:

- doradcy zawodowi;
- psychologowie;
- pracownicy socjalni;
- brokerzy edukacyjni;
- asystenci rodziny;
- opiekunowie JOB Firmy;
- trenerzy pracy;
- trenerzy warsztatów kompetencji.

Poradnictwo zawodowe – usługa realizowana przez doradców zawodowych, ukierunkowana na diagnozę potencjału podopiecznych FOSy oraz pomoc w podejmowaniu decyzji edukacyjnych i zawodowych. Doradcy zawodowi FOSy w pracy z klientem stosują coachingowe podejście skierowane na rozwiązaniach, oparte na metodologii Miltona Ericksona zgodnie z którą, każda osoba ma zasoby i potencjał aby rozwiązywać swoje problemy.

Wsparcie psychologiczne – wśród osób korzystających ze wsparcia Federacji FOSa, znajdują się osoby, znajdujące się w ciężkiej sytuacji życiowej, wymagającej intensywnego wsparcia o charakterze psychologicznym. Wśród naszych klientów są to m.in. osoby uzależnione od alkoholu i/lub innych substancji psychoaktywnych, cierpiące na depresję i inne zaburzenia psychiczne, chore psychicznie, ofiary przemocy domowej, itp. Psychologowie z FOSy stosują różnorodne narzędzia i metody pracy z tego typu osobami, w tym np. TSR, psychotraumatologię, organizowanie tematycznych grup wsparcia czy warsztaty wyjazdowe.

Broking edukacyjny – innowacyjna usługa realizowana przez brokera edukacyjnego, który jest ekspertem w zakresie rynku szkoleniowego. Pośredniczy między klientem a rynkiem szkoleniowym. Wyszukuje i selekcjonuje oferty szkoleniowe, diagnozuje potrzeby i doradza klientom, planuje ścieżki kariery współpracując z doradcą zawodowym.

Głównym celem pracy brokera edukacyjnego jest skojarzenie oczekiwań i możliwości beneficjenta z ofertą szkoleniową oraz zapotrzebowaniem rynku na osoby o danych

kwalifikacjach. Dokonuje selekcji i wyboru, opracowuje specyfikacje oraz kryteria doboru ofert szkoleniowych. Analizuje programy szkoleniowe, kadre wykładowców, certyfikację szkoleń pod kątem potrzeb klienta i oczekiwań rynku. Monitoruje realizację przebiegu zlecenia – weryfikuje opinie klienta i oferenta szkoleń.

Efektom jego działań jest zawarcie umowy szkoleniowej. Prowadzi i przechowuje niezbędną dokumentację. Broker edukacyjny pracuje samodzielnie, ale jego praca wymaga ścisłej współpracy z innymi specjalistami.

Spośród wszystkich 117 osób, które w 2018 roku skorzystały z kursów zawodowych najliczniejszą grupę stanowiły kobiety. Najczęściej decydowały się one na kształcenie w kierunkach: Kursy kosmetyczne 13 osób, Administracyjno-biurowe z obsługą komputera 15 osób, Kasa fiskalna 12 osób, Kucharz 7 osób, Opiekunka dziecięca 11 osób co świadczy o zapotrzebowaniu tych zawodów na rynku pracy. Ponadto też były osoby, które skorzystały z takich kursów jak Higienistka stomatologiczna, Kadry i płace oraz Księgowość, Grupa mężczyzn, która zdecydowała się podnieść swoje kwalifikacje zawodowe wybierała najczęściej kursy techniczne i specjalistyczne takie jak: wózek jezdniowy 7 osób, Koparko-ładowarka 4 osoby, Spawacz 2 osoby. Do rzadkości należały takie kursy jak ADR czy kurs tatuażu.

Praca socjalna – aktywizacja społeczno-zawodowa realizowana przez FOSę do osób, które mają problem z samodzielnym funkcjonowaniem oznacza nie tylko wsparcie bezpośrednie dotyczące najbardziej palących problemów (np. poradnictwo zawodowe, podnoszenie kwalifikacji, pośrednictwo pracy), ale oddziałuje też na środowisko klientów – ich rodzinę, bezpośrednie otoczenie. Zadaniem pracowników socjalnych jest integrowanie działań wokół rodziny oraz środowiska społecznego, przyczyniając się do wzmocnienia zdolności klientów do samodzielnego rozwiązywania własnych problemów.

Asystent rodziny – wsparcie skierowane do rodzin dysfunkcyjnych – szczególnie w kontekście wychowania i opieki nad dziećmi – którego celem jest doprowadzenie do tego aby rodzina objęta opieką przez asystenta w przyszłości samodzielnie potrafiła pokonywać trudności życiowe.

Warsztaty kompetencji – trenerzy Federacji FOSa prowadzą zajęcia warsztatowe z zakresu m.in. : komunikacji interpersonalnej, autoprezentacji, metod poszukiwania pracy, planowania i wyznaczania celów, savoir vivre'u, asertywności, przedsiębiorczości, kompetencji wychowawczych, wizażu i stylizacji i wiele innych. Wszystkie warsztaty prowadzone są zgodnie z modelem uczenia się dorosłych, tj. tzw. Cyklem Kolba (nauka poprzez doświadczenie).

Wsparcie trenera pracy – trener pracy jest ważnym uczestnikiem procesu aktywizacji zawodowej. Towarzyszy podopiecznym FOSy w procesie poszukiwania pracy. Do jego zadań należy m.in. nawiązywanie kontaktu z potencjalnymi pracodawcami w branży zgodnej z predyspozycjami klienta, umawianie rozmów kwalifikacyjnych, wspieranie klienta w nowym miejscu pracy, rozwiązywanie ewentualnych sytuacji problemowych na linii pracodawca – klient, ale też stałe monitorowanie postępów oraz motywowanie beneficjentów do utrzymania zatrudnienia.

W 2018 r objętych wsparciem trenera pracy zostało 113 osób. Zrealizowano 42 umowy stażowe, a 51 osób podjęło zatrudnienie.

Szkolenia zawodowe. W ramach rekrutacji do projektów ukierunkowanych na aktywizację społeczno- zawodową każdy z uczestników przeszedł wieloprofilową diagnozę potencjału i deficytów. Każdy uczestnik odbył indywidualne spotkania z psychologiem, pracownikiem socjalnym i doradcą zawodowym, podczas których zdiagnozowano potrzeby uczestników. Zespół www. specjalistów na podstawie zebranych informacji podczas indywidualnych spotkań przygotował Indywidualną Ścieżkę Reintegracji, która obejmowała min. 3 formy wsparcia.

To właśnie na etapie diagnozy oraz podczas bezpośredniej pracy z uczestnikiem ustalono z jakiego kursu/ szkolenia zawodowego uczestnik skorzysta. Podczas organizacji kursów/szkoleń brane pod uwagę były predyspozycje uczestnika, jego pasję, zainteresowania.

Celem kursów jest nabycie umiejętności niezbędnych do wejścia na rynek pracy. Kursy dobierane były na podstawie opracowanej Indywidualnej Ścieżki Reintegracji oraz

indywidualnego planu działania. Kursy kończyły się uzyskaniem kompetencji potwierdzonych właściwym dokumentem, rozpoznawalnym w danym sektorze, branży, środowisku zgodnie z Wytycznymi Ministra LiR w zakresie monitorowania postępu rzeczowego realizacji PO na lata 2014-2020. W celu zachowania komplementarności zapraszaliśmy uczestników do udziału w kursach organizowanych przez Beneficjentów projektów realizowanych w ramach osi 2 RPOWiM (poddz. 2.3.1,2.3.2).

Staże. Staż jest instrumentem aktywizacyjnym ukierunkowanym na zdobycie doświadczenia oraz praktycznych umiejętności przez jego uczestnika podczas pracy w określonym w ramach diagnozy predyspozycji obszarze zawodowym. Staż poprzedzony jest zazwyczaj procesem doradczym i pracą z trenerem pracy przy wyborze optymalnego z punktu widzenia zaplanowane dla beneficjenta ścieżki reintegracji społeczno-zawodowej miejsca pracy. Często uzupełnieniem tego procesu jest praca z psychologiem i pracownikiem socjalnym w celu podniesienia poziomu motywacji oraz udział w warsztatach kompetencji społecznych w celu przygotowania do wejścia w środowisko pracy. W przypadku konieczności zdobycia konkretnych kompetencji niezbędnych do wykonywania pracy w wybranym zawodzie uczestnik jest kierowany na odpowiednie kursy lub szkolenia zawodowe. Staże odbywają się u wybranego pracodawcy po wcześniejszej rozmowie kwalifikacyjnej i podpisaniu umowy pomiędzy pracownikiem, pracodawcą i organizatorem – Federacją FOŚa. Podczas stażu uczestnik wykonuje realne zadania zawodowe na danym stanowisku pod nadzorem opiekuna stażu ze strony pracodawcy na podstawie zaakceptowanego wcześniej przez organizatora programu. Za wykonywaną pracę uczestnik otrzymuje wynagrodzenie w postaci stypendium stażowego w wysokości określonej zapisami danego projektu. Po zakończeniu stażu uczestnik otrzymuje opinie pracodawcy i zaświadczenie z odbytego stażu.

Poradnictwo specjalistyczne. Uzupełniająca forma wsparcia w ramach aktywizacji społecznej i zawodowej. Poradnictwo specjalistyczne obejmuje szeroki katalog usług i wsparcia w różnorodnych dziedzinach, w zależności od zgłaszanych lub zdiagnozowanych potrzeb podopiecznych Federacji FOŚa. Poradnictwo to prowadzone jest przez uznanych specjalistów w wybranych obszarach. Największym zainteresowaniem cieszą się porady z zakresu prawa (np. mediacje z komornicze i windykacyjne, sprawy rozwodowe, związane z ograniczeniem praw rodzicielskich, itd.), dietetyki i zdrowego odżywiania oraz biznesowe, głównie pomoc przy planowaniu działalności gospodarczej i wypełnianiu wniosków o dotacje z urzędów pracy lub w ramach projektów EFS.

Poradnictwo specjalistyczne staramy się dopasowywać do istotnych potrzeb uczestników i nie ograniczać jego tematyki. Przeprowadzone zostały np. korepetycje z zakresu IT przygotowujące do egzaminu ECDL, lekcję czytania i pisanie w języku polskim, czy przygotowanie do egzaminu teoretycznego na prawo jazdy.

JOBfirma to innowacyjny, 5-tygodniowy model aktywizacji społeczno-zawodowej, w ramach którego beneficjenci projektu „W drodze do aktywności”, pracując w dziesięcioosobowych grupach są włączani w szereg działań ukierunkowanych na podniesienie ich kompetencji zawodowych oraz gotowości do wejścia na rynek pracy. Model ten został wypracowany i zwalidowany w ramach projektu „JOBfirma jako model pracy z osobami bezrobotnymi 50+” realizowanego przez Szczecińską Fundację Talent-Promocja-Postęp (proj. Innowacyjny POKL). Personel projektu odpowiedzialny za realizację JOBfirmy w naszym Projekcie dopasował ten model do potrzeb biorących w nim udział uczestników. Formuła programu została poszerzona o włączenie do realizacji wielu specjalistów oraz moduł organizowania przez uczestników inicjatyw społecznych. Szczegółowe informacje o programie, działaniach i inicjatywach zrealizowanych w 2018 roku opisane zostały w rozdziale Innowacje.

KLUBY INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Federacja FOSa od 2017 roku współprowadzi w partnerstwie z miejscowymi OPS-ami trzy Kluby Integracji Społecznej: w Kolnie, Biskupcu i Iłowie-Osadzie. W drugiej połowie podjęta została decyzja o utworzeniu i rejestracji Olsztyńskiego Klubu Integracji Społecznej.

OLSZTYŃSKI KLUB INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

W 2018 uruchomiono w ramach Federacji FOSA Olsztyński Klub Integracji Społecznej. Siedziba Klubu mieści się przy ul. Mickiewicza 13 a, w Olsztynie. OKIS jest współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020. Działania pierwszej edycji OKIS skierowane są do 14 kobiet i 8 mężczyzn w wieku 18-64 lat, w tym dwóch osób z niepełnosprawnością, zamieszkujących teren miasta Olsztyn. Uczestnicy otrzymają takie formy wsparcia jak: praca socjalna, wsparcie psychologa, poradnictwo specjalistyczne, warsztaty kreatywnego rozwoju, animacja społeczna i realizacja inicjatyw uczestników, warsztaty szyte na miarę, doradztwo zawodowe, wsparcie trenera pracy, kursy kwalifikacyjne i zawodowe oraz staże.

2. ANIMACJA SPOŁECZNA

Animacja społeczna odgrywa ważną rolę w projektach skierowanych na wspieranie i pomoc osobom wykluczonym lub zagrożonym wykluczeniem społecznym. W 2018 realizowaliśmy 11 takich projektów, w których zatrudnialiśmy 9 animatorów.

1. „W drodze do aktywności”
2. „Rozwój usług społecznych na obszarze rewitalizacji Olsztyna” (od sierpnia 2018)
3. „Rozwój wysokiej jakości usług społecznych w gminach Frombork i Braniewo”
4. „Rozwój usług społecznych w gminach Kolno i Biskupiec”.
5. „Aktywne Rady Seniorów na Warmii i Mazurach”
6. „Aktywna integracja w Powiecie Mrągowskim”
7. „Kierunek Aktywność!” (od grudnia 2018)
8. "Kierunek Zmiana!" (od grudnia 2018)
9. „Olsztyński Klub Integracji Społecznej”
10. „Kluby Integracji Społecznej w Biskupcu i Kolnie”
11. „Klub Integracji Społecznej w Iłowie-Osadzie”

Dzięki działaniom animacyjnym pobudzamy społeczności lokalne, grupy czy poszczególne osoby do działania i samodzielnego rozwiązywania problemów. Naszym celem jest też zachęcanie społeczności do włączania w działania osób w trudnych sytuacjach życiowych, osób starszych, z niepełnosprawnościami itp. Animatorzy uzupełniają w ten sposób pracę psychologów, asystentów rodziny, pracowników socjalnych, doradców zawodowych i opiekunów JobFirmy. Zakładamy, że w każdej społeczności, w każdej grupie, w każdym człowieku tkwią siły, które pozwalają poradzić sobie z najtrudniejszymi sytuacjami, trzeba tylko je wydobyć, ujawnić i wzmocnić. Ważny jest dla nas każdy człowiek, pracujemy na jego zasobach i potencjałach. Animatorzy zatrudnieni w Federacji FOSa tworzą samodzielny **zespół**, którego zadaniem jest praca merytoryczna, wzajemna inspiracja i edukacja. Wspólnie przyglądamy się naszym działaniom animacyjnych monitorując w ten sposób zmiany, które pomagamy wprowadzać. Koordynatorką zespołu animatorów i animatorek jest Monika Hausman-Pniewska

a. Społeczności miejskie

W 2018 animowaliśmy w Olsztynie głównie społeczności na osiedlu Zatorze, gdyż stamtąd pochodzi ponad 1/3 uczestników naszych projektów oraz w osiedlu domów socjalnych przy ulicy Towarowej.

Wspieraliśmy w działaniach Zaułek Optymistów, Podwórko u Stefana, Grupę sąsiedzką Na Zientary, oraz we współpracy z Fundacją na rzecz Dzieci i Młodzieży Kółko Graniaste osiedle domów socjalnych na ul. Towarowej.

Na osiedlu Zatorze animatorzy kontynuowali realizację programu „Współtworzę Zatorze”, włączając mieszkańców, w tym uczestników naszych projektów, w działania na rzecz osiedla, w ideę współtworzenia osiedla. Współpracowali z Radą Osiedla Zatorze, strażą miejską i aktywnymi liderami i liderkami.

Animowali społeczności sąsiedzkie do działań na rzecz osób starszych, w tym zorganizowali we współpracy ze związkiem Emerytów i Rencistów Koło nr 1 w Olsztynie inicjatywy 200 lat- obchody jubileuszy osób starszych z udziałem sąsiadów.

Wspierali mieszkańców z ulic: Jagiellońska, Żeromskiego, Puszkina w budowaniu grupy inicjatywnej do Olsztyńskiego Budżetu Obywatelskiego, przygotowaniu projektów i głosowaniu. Zorganizowali warsztaty z robienia kosmetyków, z tworzenia ozdób świątecznych pn. „Jaja sobie robimy na Zatorzu”, robienia zakładek do książek, lasów w słoiku, ogrodnicze, plastyczne oraz inicjatywy: Gwiazdka na Zientary, Jesienne blinowanie,

b. Animacja uczestników JOBfirmy

Animatorzy W Olsztynie pracowali też bezpośrednio z uczestnikami każdej edycji JOB Firmy (projekt „W drodze do aktywności”) angażując ich w działania społeczne. W 2018 roku były to:

- organizacja inicjatywy społecznej „200 Lat”;
- Włączenie się uczestniczek JOBfirmy w akcję prowadzoną przez studentów UWM kierunku Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze "Podziel się książką" i stworzenie półki book-crosingowej "u Bogumiła" w siedzibie Federacji FOSa, stworzenie katalogu zebranych książek;
- Zbiórka karmy i akcesoriów niezbędnych dla podopiecznych olsztyńskiego schroniska dla bezdomnych zwierząt;
- Włączenie się uczestniczek JOBfirmy w akcję planowaną przez Federację FOSa zbiórki odzieży dla rodaków mieszkających na Litwie;
- Promocja „VI edycji Olsztyńskiego Budżetu Obywatelskiego”;
- Inicjatywa „Aktywnie z dziećmi” zorganizowana dla podopiecznych „Domu Samotnej Matki w Olsztynie” oraz uczestniczek projektu „W drodze do aktywności”

Inicjatywa „Aktywnie z dziećmi” była bardzo ciekawym wydarzeniem, podczas którego mamy wraz ze swoimi dziećmi mogły aktywnie spędzić czas na wolnym powietrzu. W realizację wydarzenia oprócz uczestników i opiekunów JOBfirmy zaangażowani byli także animatorka i wolontariusze Federacji FOSa, którzy zapewniali atrakcje tj.: malowanie twarzy, gigantyczne bańki mydlane, wspólne zabawy z wykorzystaniem chusty animacyjnej, tor przeszkód dla dzieci, punkt ze słodkim poczęstunkiem, punkcik gastronomiczny, w którym na bieżąco przygotowywane były naturalne napoje i sorbety a także wata cukrowa. Uczestniczki JOBfirmy zadbały także o drobny upominek dla dzieci, który wręczały wraz z imiennym dyplomem na zakończenie każdemu dziecku;

- Włączenie się uczestniczek JOBfirmy w akcję zbiórki makulatury „Bieg na 6 ton”
- „Wielka butelkowa flota FOSy” - uczestnicy JOBfirmy zostali zaangażowani w inicjatywę zorganizowaną przez Miejski Ośrodek Kultury w Olsztynie pod nazwą „Wielkie Wodowanie Floty Butelkowej” w której finale zaprezentowane zostały pokłady pływające zbudowane z plastikowych butelek. Celem akcji było zwrócenie uwagi na potrzebę ochrony środowiska oraz zachęcenie do budowania poczucia odpowiedzialności za najbliższe otoczenie.
- akcje promocyjne i zbiórki karmy dla zwierząt ze schroniska w Olsztynie (udział w pięciu takich zbiórkach)
- przygotowanie i udział w akcji świątecznej FOSa Dzieciom i Seniorom
- zbieranie funduszy na okulary dla jednej z uczestniczek, przygotowywanie gofrów na aukcje.
- prowadzenie bloga z życia i działań uczestników JOB Firmy, udział w cyklu spotkań „Debaty na różne tematy”, podczas których uczestnicy dyskutują na wcześniej wybrane przez siebie tematy. Dyskusje są przygotowywane i moderowane przez animatorów.

c. Społeczności wiejskie

Nasze animatorki pracują również ze społecznościami na terenach wiejskich. W ramach działań animacyjnych w projekcie "Rozwój usług społecznych w Gminach Kolno i Biskupiec" w miejscowościach Kolno, Bęsia, Borki Wielkie oraz Biskupiec, odbywały się cykliczne spotkania oraz warsztaty tematyczne. W wyniku spotkań powstał Klub Aktywnego Seniora w Bęsi. W miejscowościach tych oprócz spotkań, grupy mieszkańców aktywizowały się i organizowały akcje sprzątania i upiększania swojej miejscowości. Uczestniczyli w organizowanych w ramach projektu w konkursach na zagospodarowanie przestrzeni publicznej, w wyniku czego powstała piękna wizytówka sołectwa Bęsia, napis "Bęsia" utworzony z roślin wieloletnich, usytuowany na wjeździe do wsi. Natomiast w Borkach Wielkich stworzono rabaty kwiatowe oraz posadzono żywopłot w centralnych punktach miejscowości. Obie miejscowości zyskały wizualnie, grupy dbają o swoje dzieła i planują kolejne akcje upiększające wieś i aktywizujące mieszkańców. Wśród uczestników powstałych grup zawiązały się nowe przyjaźnie, chętnie się spotykają, mają wspólne cele i plany na przyszłość. W Kolnie aktywizowała się grupa Klub Seniora, która wraz z istniejącym Stowarzyszeniem "Moje miejsce Kolno" zorganizowała różne akcje i spotkania wraz z mieszkańcami, aktywnie uczestniczyła w warsztatach. Wszystkie grupy przygotowywały się do udziału w wydarzeniach nie tylko w swojej miejscowości, ale także w gminnych uroczystościach tj Dożynki gminne. W Biskupcu powstał Klub aktywnego sąsiada, mieszkańcy spotkali się kilka razy na wspólnych warsztatach w parku oraz w siedzibie klubu integracji społecznej. Dzięki działaniom animacyjnym został rozbudzony lokalny potencjał, który przyniesie w przyszłości zmiany w życiu tychże miejscowości oraz ich mieszkańców.

Na terenach miejsko-wiejskich prowadzimy też działania animacyjne w gminach Frombork i Braniewo. W kilkunastu miejscowościach animatorki przeprowadziły diagnozę społeczną, nawiązały współpracę z instytucjami i organizacjami z terenu, a tam, gdzie nie było żadnych aktywności, doprowadziły do zawiązania grup inicjatywnych, realizacji rozmaitych wydarzeń i inicjatyw, w tym akcji zagospodarowywania przestrzeni publicznej i pikników rodzinnych.

d. Animacja w Klubach Integracji Społecznej

Animatorzy prowadzą też zajęcia w Klubach Integracji Społecznej w Biskupcu, Kolnie, Łowic Osada i w Olsztyńskim Klubie Integracji Społecznej. Inspirują także uczestników KISów do podejmowania inicjatyw we własnych środowiskach, wspierają w przygotowaniach tych inicjatyw. W Szkole Podstawowej w Białutach (gmina Łowo Osada) nasi animatorzy prowadzili Klub Małego Społecznika, który podejmował aktywne działania nie tylko w społeczności szkolnej.

e. FOSa Prezentacje

Głównym założeniem działań aktywizacyjnych realizowanych przez Federację FOSa jest praca ukierunkowana na wzmacnianie potencjałów osób, którym towarzyszymy na ich drodze do zmiany. FOSa Prezentacje to program Federacji, który polega właśnie na wzmacnianiu i promowaniu talentów, wyjątkowych umiejętności i pasji odbiorców naszych działań.. Program oparty jest na dwóch filarach:

- wzmacnianie – działania ukierunkowane na podniesienie poziomu kompetencji w zdiagnozowanych obszarach, np. pomoc w rozwinięciu strony internetowej (np. dodanie galerii zdjęć i atrakcyjnych elementów graficznych, stworzenie profilu na portalu społecznościowym Facebook), poszerzaniu zakresu działalności (np. urozmaicenie działalności fotograficznej lub artystycznej o prowadzenie spotkań i warsztatów w preferowanej dziedzinie) lub wspieranie ich rozwoju poprzez edukację (np. udział w kursach, szkoleniach);
- prezentacje – działania na rzecz propagowania działalności odbiorców działań np. poprzez organizację wystaw, spotkań z potencjalnymi odbiorcami (wernisaże, wieczorki poetyckie, itp.) oraz promocję w mediach (radio, telewizja, prasa).

W roku 2018 w programie udział wzięło 5 osób:

- Arkadiusz – poeta, filozof, autor 2 tomów wierszy: „Oczy duszy” oraz „Wojna trwa”;

- Ewa – artystka malująca na butach, a także autorka cyklu fotograficznego „Sercowa rewolucja”;
- Joanna – malarka specjalizująca się w malowaniu na szkle;
- Kinga – twórczyni artystycznego rękodzieła, przede wszystkim biżuterii i ozdób z przedmiotów codziennego użytku (np. łańcuchy rowerowe, druty, nakrętki, itd.)
- Mateusz – fotograf i bloger zajmujący się opisywaniem i dokumentowaniem życia owadów.

W ramach programu w 2018 roku odbyły się 2 wydarzenia:

- 7 czerwca w Bibliotece Multimedialnej Planeta 11 - wernisaż wystawy FOSa Prezentacje, podczas którego zaprezentowana została twórczość Ewy, Joanny, Kingi i Mateusza. Wystawa była dostępna dla odbiorców do końca sierpnia 2018 roku.
- 9 października w Kamienicy Naujacka (MOK Olsztyn) – wieczór poetycki poświęcony promocji poezji z tomu wierszy „Oczy duszy”.
- Ponadto odbyły się spotkania w olsztyńskich mediach, m.in. UWM FM (Ewa), Radio Olsztyn (Kinga), TVP Olsztyn (Kinga i Ewa).

Program FOSa Prezentacje zapoczątkowany został w 2018 r. W pierwszym roku głównie testowaliśmy i ewaluowaliśmy jego założenia i projektowaliśmy innowacyjne działania, jednak stale poszerzamy zasięg programu – diagnozujemy zasoby odbiorców działań Federacji FOSa i poszukujemy możliwości i sposobów ich wzmocnienia i promocji.

3. INNOWACJE

a. Job Firma

JOBfirma to innowacyjny, 5-tygodniowy model aktywizacji społeczno-zawodowej, w ramach którego beneficjenci projektu „W drodze do aktywności”, pracując w dziesięcioosobowych grupach są włączani w szereg działań ukierunkowanych na podniesienie ich kompetencji zawodowych oraz gotowości do wejścia na rynek pracy. Model ten został wypracowany i zwalidowany w ramach projektu „JOBfirma jako model pracy z osobami bezrobotnymi 50+” realizowanego przez Szczecińską Fundację Talent-Promocja-Postęp (proj. Innowacyjny POKL). Personel projektu odpowiedzialny za realizację JOBfirmy w naszym Projekcie dopasował ten model do potrzeb biorących w nim udział uczestników. I tak podczas pierwszego tygodnia realizacji programu JOBfirmy dokonywana jest diagnoza predyspozycji zawodowych a także realizowane są zadania sprzyjające wzajemnej integracji. W kolejnym tygodniu na podstawie obserwacji personelu JOBfirmy uczestnicy dzieleni są najczęściej na trzy zespoły: zespół ds. promocji i marketingu, zespół ds. zadań kluczowych oraz zespół administracyjny. Każdy zespół ma swojego koordynatora oraz zadania przypisane i na bieżąco przekazywane do realizacji tj.:

I Zespół ds. Promocji/marketingu:

- Promocja formy wsparcia JOBfirma dla innych uczestników projektu
- Prowadzenie bloga JOBfirmy – zespół pod okiem animatora założył bloga pod adresem: wdrodziedoaktywnosci.blogspot.com
- Przygotowanie prezentacji multimedialnej podsumowującej działalność JOBfirmy. Prezentacja zostanie przedstawiona przez uczestników kolejnej grupie podczas uroczystego otwarcia II edycji JOBfirmy.

II Zespół administracyjny:

- Opracowanie wzorów dokumentów niezbędnych do funkcjonowania i organizowania pracy w JOBfirmie (tj. rejestry spraw, książka korespondencji itp.)
- Koordynacja i organizacja pracy pozostałych działów JOBfirmy podczas wykonywania zadań zleconych przez pracowników FOSa; prowadzenie bazy kontaktów uczestników JOBfirmy; analiza nieobecności; czuwanie nad przestrzeganiem regulaminu; sporządzanie zapotrzebowania poszczególnych zespołów na materiały biurowe.
- Obsługa korespondencji wychodzącej i przychodzącej
- Wyszukiwanie ofert pracy/ targów pracy i ich aktualizacja.

III Zespół ds. zadań kluczowych:

- Przygotowywanie informacji niezbędnych do zamieszczenia na blogu JOBfirmy tj. redagowanie codziennych aktualności i przekazywanie ich działowi ds. promocji.
- Pomoc pozostałym uczestnikom projektu – spoza JOBfirmy, skierowanych przez doradców zawodowych – w opracowaniu dokumentów aplikacyjnych – CV, Listu Motywacyjnego
- Stworzenie szablonów CV dostępnych dla uczestników Projektu
- Realizowanie bieżących zadań.

Personel odpowiedzialny za realizację formy wsparcia jaką jest JOBfirma dopasowuje pracę i zadania zlecane uczestnikom do specyfiki grupy. Zadania te realizowane są w kolejnych tygodniach pracy. W tym czasie w realizację programu JOBfirma włączani są różni specjaliści, w zależności od potrzeb grupy. Tu również zaczyna się praca ściśle zawiązana z aktywizacją zawodową. Uczestnicy poznają aktywne metody poszukiwania pracy, specyfikę rynku pracy, wspólnie z personelem projektu sporządzają swoje dokumenty aplikacyjne a także spotykają się z trenerem pracy, który także organizuje grupie wizytę u pracodawcy. Ponadto w ramach zajęć uczestnicy biorą udział w warsztatach motywacyjnych i komunikacyjnych, dotyczących rozwiązywania sytuacji konfliktowych, radzenia sobie ze stresem, ale też zarządzania czasem, prozdrowotnych, żywienia, gospodarowania budżetem lub w innych, zorganizowanych w odpowiedzi na zdiagnozowane potrzeby. Dodatkowo z uczestnikami pracują animatorzy społeczni, których zadaniem jest aktywizowanie środowiska (organizacji pozarządowych, instytucji czy grup sąsiedzkich) osób zagrożonych wykluczeniem, aby na nowo przywrócić im społeczne znaczenie – mieszkańca, sąsiada czy osoby, która działa na rzecz innych. Animatorzy pracują więc zarówno ze środowiskiem, jak i samymi uczestnikami JOBfirmy, włączając ich w działania społeczne. Po rozpoznaniu zainteresowań grupy animatorzy organizują wraz z uczestnikami lub włączają ich w inicjatywy na rzecz innych. W 2018 roku w JOBfirmie organizowane były następujące inicjatywy:

- Organizacja inicjatywy społecznej „200 Lat”;
- Włączenie się uczestniczek JOBfirmy w akcję prowadzoną przez studentów UWM kierunku Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze "Podziel się książką" i stworzenie półki book-crosingowej "u Bogumiła" w siedzibie Federacji FOSa, stworzenie katalogu zebranych książek;
- Zbiórka karmy i akcesoriów niezbędnych dla podopiecznych olsztyńskiego schroniska dla bezdomnych zwierząt;
- Włączenie się uczestniczek JOBfirmy w akcję planowaną przez Federację FOSa zbiórki odzieży dla rodaków mieszkających na Litwie;
- Promocja „VI edycji Olsztyńskiego Budżetu Obywatelskiego”;
- Inicjatywa „Aktywnie z dziećmi” zorganizowana dla podopiecznych „Domu Samotnej Matki w Olsztynie” oraz uczestniczek projektu „W drodze do aktywności”
- Włączenie się uczestniczek JOBfirmy w akcję zbiórki makulatury „Bieg na 6 ton”
- „Wielka butelkowa flota FOSy” - uczestnicy JOBfirmy zostali zaangażowani w inicjatywę zorganizowaną przez Miejski Ośrodek Kultury w Olsztynie pod nazwą „Wielkie Wodowanie Floty Butelkowej” w której finale zaprezentowane zostały pokłady pływające zbudowane z plastikowych butelek. Celem akcji było zwrócenie uwagi na potrzebę ochrony środowiska oraz zachęcenie do budowania poczucia odpowiedzialności za najbliższe otoczenie.
- Badania monitoringowe - Uczestnicy JOBfirmy włączyli się w realizację Projektu „Partnerstwo na rzecz osób z niepełnosprawnościami wśród administracji publicznej województwa warmińsko - mazurskiego” Zadaniem uczestników było badanie dostępności budynków pod kątem dostosowania dla osób niepełnosprawnych np. czy osoba na wózku inwalidzkim, osoby niepełnosprawne ruchowo nie będą miały problemu z poruszaniem się po budynku, jak i z dotarciem do niego, czy informacje zamieszczane w przestrzeni budynku są widoczne itp.;

- Pomoc w przygotowaniu wieczorku poetyckiego jednego z uczestników Projektu „W drodze do Aktywności” pana Arkadiusza Szordykowskiego;
- Flash Mob z okazji Międzynarodowego Dnia Wolontariusza - udział w organizowaniu i przygotowaniach do występu tanecznego z okazji Międzynarodowego Dnia Wolontariusza;
- Aktywne włączenie się wszystkich uczestników JOBfirmy w organizację akcji charytatywnej „FOSA Dzieciom i Seniorom”;
- Testowanie innowacyjnej gry edukacyjnej „Efektywne zarządzanie zasobami”;

Edukacja w JOBfirmie zachodzi więc na wielu poziomach, m.in:

- życiowym: osoby nabywają np. umiejętności dbania o siebie, swój wygląd, wizerunek, zdrowie (grupy samopomocowe, terapie), rozwiązywania trudnych sytuacji (choćby pętla kredytowa czy rozwód), gospodarowania budżetem domowym, wychowywania dzieci itp.
- zawodowym: uczestniczą w kursach kwalifikacyjnych i zawodowych w celu nabycia umiejętności niezbędnych do wejścia na rynek pracy; stażach dających możliwość uzyskania doświadczenia zawodowego, a przez co zwiększenia szans na zatrudnienie czy uzupełniają swoje wykształcenie (kształcenie szkolne i ustawiczne).
- społecznym/obywatelskim – inicjują i uczestniczą w działaniach na rzecz innych, wzmacniając swoją rolę jako sąsiada/mieszkańca/obywatela. Rozwijają też niezbędne w życiu i na rynku pracy kompetencje społeczne, takie jak np. umiejętność pracy w zespole, komunikowania się, współpracy i inne.

W 2018 roku realizowanych było 9 edycji JOBfirmy, w których wzięło udział łącznie 76 uczestników. Codzienne działania w ramach JOBfirmy opisywane są na bieżąco przez uczestników w prowadzonym przez nich blogu <http://wdrozedoaktywnosci.blogspot.com/>.

b. Inicjatywa 200 lat

Rozwijana przez Federację FOSA inicjatywa **200 lat** została doceniona jako innowacja społeczna w ramach programu Generator Innowacji Sieci Wsparcia realizowanego przez Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „ę”. 200 lat to dobry i stosunkowo niedrogi sposób, aby dotrzeć i zaktywizować osoby starsze, zwłaszcza te zależne od innych i otoczenie sąsiedzkie, rozumiane szeroko, i jako najbliższych sąsiadów, i instytucje, i organizacje działające na danym osiedlu czy w miejscowości. 200 lat polega na organizacji jubileuszu urodzin (niekoniecznie okrągłych) osobom starszym przez członków lokalnej społeczności: sąsiadów, organizacje działające na danej przestrzeni, radnych osiedlowych, uczniów lokalnej szkoły itp. To pomysł na to, aby, z jednej strony dotrzeć do osób starszych, wchodzących w tzw. czwarty wiek i zmotywować ich do otwarcia się na społeczność, chociażby uczestnictwa w zajęciach klubu seniora, a z drugiej zaangażować społeczność sąsiedzką w pomoc tym osobom. Inicjatywa 200 lat to nie zwyczajna impreza, nawet najbardziej uroczysta i przemyślana. To część procesu pozytywnej przemiany społeczności lokalnych w kierunku poznawania i uznawania wartości osób starszych.

Samo wydarzenie nie wymaga wielu nakładów, zwłaszcza finansowych (kwiaty, tort, poczęstunek), można się oprzeć na zasobach własnych i partnerów (sala, dekoracje, oprawa muzyczna, ciasto upieczone przez sąsiadów itp.). Potrzebny jest inicjator/organizator (organizacja pozarządowa pracująca na rzecz seniorów, instytucja: biblioteka, ośrodek kultury, ośrodek pomocy społecznej, gmina, szkoła, uczelnia, rada osiedla czy sąsiedzi), partnerzy (bo mówimy o aktywizacji i edukacji otoczenia) no i oczywiście sam jubilat czy jubilatka. Tych ostatnich należy wybrać starannie, z dużą dozą uważności i empatii oraz przy zgodzie samych zainteresowanych. Oni także powinni mieć od początku wpływ na program, listę gości, menu i cały przebieg wydarzenia. Niespodzianką może być występ artystyczny uczniów ze szkoły muzycznej lub jakiejś artystycznej grupy seniorów a także prezent. Nie ma potrzeby zaskakiwać jubilatów czymś w czasie wydarzenia, ono i tak niesie za sobą wiele emocji.

Cały proces aktywizacji osób starszych i otoczenia sąsiedzkiego jest natomiast dużo bardziej skomplikowany i długotrwały, niż organizacja jubileuszu. Wymaga umiejętności pracy w środowisku, najlepiej wsparcia osoby – animatora czy animatorki, która ma doświadczenie

w pracy z ludźmi, to on lub ona mogą być odpowiedzialni za rozmowy z jubilatami, rodziną, sąsiadami. Za cały proces tkania sieci wsparcia otoczenia już od momentu diagnozy po ewaluację- szukania oznak, że osoba starsza rzeczywiście się otworzyła na społeczność (np. uczęszcza na zajęcia klubu seniora, angażuje się w wydarzenia sąsiedzkie), a otoczenie interesuje się nią i wspiera. W ramach programu Generator Innowacji Sieci Wsparcia powstał model wdrażania innowacji 200 lat oraz podręcznik „200 lat- krok po kroku” dostępny na stronie www.sieciwsparcia.pl

W 2018 roku zorganizowaliśmy 7 uroczystości 200 lat dla 13 osób starszych.

c. Zarządzanie budżetem- gra edukacyjna

W 2018 roku Federacja FOSa opracowywała oraz testowała innowację społeczną – *Gra edukacyjna* – Efektywne zarządzanie zasobami. Stanowi ona narzędzie którego zadaniem jest podniesienie jakości edukacji oraz zwiększenie jej skuteczności w zakresie zarządzania zasobami pozostającymi w dyspozycji każdej osoby, w tym przypadku jest to budżet domowy. Założenie gry jest takie, aby przy jednoczesnym zdobyciu konkretnych umiejętności dokonać także rozwoju osobistego, w tym również w wymiarze kształcenia i edukacji. Jest to gra edukacyjna, w której połączone zostały aspekty teoretyczne z elementami praktycznymi. Ma się to przyczynić nie tylko do zwiększenia wiedzy i nabycia nowych kompetencji przez odbiorców gry, ale również do wzrostu ich świadomości i zmiany ich postaw, co jest kluczowym elementem do poprawy ich sytuacji życiowej.

Narzędzie ma formę gry planszowej z moderowaną rozgrywką prowadzoną przez trenera. Jej uczestnicy bez ryzyka i związanych z nim konsekwencji mogą podejmować kolejne decyzje i wybory odnoszące się zarówno do obszaru zarządzania budżetem domowym, jak też zdrowia czy rozwoju osobistego. Błędy popełniane przez odbiorców w trakcie gry mają ich uświadamiać, natomiast sukcesy motywować do podejmowania próby zmiany swoich postaw i zachowań w realnym życiu. Zaletami rozwiązania są połączenie teorii z praktyką oraz sama grywalizacja, która zwiększa skuteczność różnych form edukacyjnych. Uczestnicy uczą się poprzez zabawę, mają wysoki poziom zaangażowania, a dzięki rywalizacji i nagrodom (np. punktom) mają ciągłą motywację do doskonalenia się.

Gra inspirowana jest podobnymi rozwiązaniami, które skutecznie sprawdzają się w edukacji dotyczącej innych obszarów, w tym za granicą. Z kolei analiza rynku polskich gier edukacyjnych (proponowanych np. *Przez Pracownię gier szkoleniowych*) pokazała, że w naszym kraju nie znajdziemy tego typu narzędzia skierowanego konkretnie do instytucji i organizacji pomocowych zajmujących się pracą z osobami w szczególnie trudnej sytuacji życiowej, którzy to beneficjenci stanowią grupę odbiorców proponowanej gry.

Użytkownikami innowacji są podmioty działające na rzecz osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, m.in. organizacje socjalne zajmujące się osobami ubogimi, starszymi, niepełnosprawnymi czy też nieaktywnymi zawodowo, a także takie instytucje jak ośrodki pomocy społecznej. Grupa odbiorców innowacji to osoby zagrożone wykluczeniem społecznym i wykluczone społecznie, w trudnej sytuacji społecznej i ekonomicznej. Grupa ta charakteryzuje się szczególnymi potrzebami. Często są to osoby słabo wykształcone oraz niezaradne. Typowe formy kształcenia oparte o zdobywanie wiedzy są w ich przypadku nieefektywne, gdyż zdobyta wiedza nie zostaje przez nie wdrożona, np. ze względu na obawy, niską motywację lub brak fundamentu w postaci posiadanych kompetencji i doświadczeń. Dlatego też grupę tę charakteryzuje negatywny czy niechętny stosunek do edukacji, który poprzez proponowane narzędzie chcemy zmienić.

d. **Silver Sahring** (opisane w rozdziale Odbiorcy – osoby starsze))

2. Współpraca zagraniczna

a. Autobus EAPN

Wydarzenie było częścią międzynarodowego projektu, w ramach którego w całej Europie organizowane były debaty i spotkania skupione wokół tematyki pomocy społecznej.

Organizatorem międzynarodowego projektu EMIN 2, w Olsztynie, była Federacja Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSa wraz z Bankiem Żywności w Olsztynie. Realizacji projektu podjęła się Europejska Sieć Przeciwdziałania Ubóstwu. Projekt realizowany był przez Sekretariat Polskiego Komitetu Europejskiej Sieci Przeciwdziałania Ubóstwu (PK EAPN) – ogólnopolskiej sieci skupiającej 33 organizacje. Federacja FOSa oraz Bank Żywności są członkami Wspólnoty Roboczej Związków Organizacji Socjalnych, która od 10 lat prowadzi Sekretariat PK EAPN i razem z EAPN Europa realizuje wiele różnych działań i projektów, w tym m.in. realizowany od 2 lat projekt EMIN 2.

Jednym z elementów projektu był przejazd przez całą Europę dwóch autobusów promujących ideę dostępnej dla wszystkich godnej pomocy społecznej, pod hasłem: „Wszyscy w autobusie – podróż po lepszą pieniężną pomoc społeczną i lepszą Europę”. Pasażerami autobusu byli wolontariusze, działacze społeczni i eksperci od godnej pieniężnej pomocy społecznej z różnych krajów europejskich, którzy również byli gośćmi panelu eksperckiego podczas konferencji i seminarium.

Autobus wyruszył z Brukseli 24 kwietnia 2018 r. i przez 2 miesiące przemierzał całą Europę. W każdym mieście, w którym zaplanowany był postój autobusu organizowane były różnorodne wydarzenia – od happeningów artystycznych i koncertów po debaty i spotkania z lokalnymi mieszkańcami, działaczami społecznymi i politykami – aby zwrócić uwagę na problem ubóstwa i konieczności zapewnienia dostępnej dla wszystkich i adekwatnej do potrzeb pomocy społecznej. Do Polski autobus wjechał 1 czerwca, a jednym z miast, w których się zatrzyma – obok Wrocławia i Łodzi – był Olsztyn, do którego zawitał w dniach 4 i 5 czerwca 2018 r. na zaproszenie Federacji FOSa i Banku Żywności w Olsztynie.

Podczas postoju w Olsztynie odbyła się również konferencja prasowa i seminarium „Podróż na rzecz godnej pieniężnej polityki społecznej” w dniu 5 czerwca 2018 r. Konferencja prasowa poświęcona była tematyce godnej pomocy społecznej oraz minimum socjalnego, a poprowadził ją: Bartłomiej Głuszak – prezes Federacji FOSa, Marek Borowski – prezes Banku Żywności w Olsztynie oraz prezes Federacji Polskich Banków Żywności. Ekspertami byli m.in. przedstawiciele Europejskiej Sieci Przeciwdziałania Ubóstwu: Fintan Farrell – koordynator projektu EMIN 2, oraz Kamila Płowiec – dyrektor Wspólnoty Roboczej Związków Organizacji Socjalnych. Głównymi tematami konferencji były postulaty zawarte w petycji, adresowanej do głów państw i szefów rządów, ministrów spraw zagranicznych, przewodniczącego Rady Europejskiej, przewodniczącego Komisji Europejskiej.

Seminarium poświęcone było tematyce godnej pomocy społecznej oraz minimum socjalnego, a poprowadziła je prof. Ewa Kantowicz. Ekspertami byli m.in. przedstawiciele Europejskiej Sieci Przeciwdziałania Ubóstwu: Fintan Farrell – koordynator projektu EMIN 2, Bartłomiej Głuszak – prezes Federacji FOSa, Marek Borowski – prezes Banku Żywności w Olsztynie oraz prezes Federacji Polskich Banków Żywności, Kamila Płowiec – dyrektor Wspólnoty Roboczej Związków Organizacji Socjalnych, Piotr Kubarewicz – kierownik Zakładu Aktywności Zawodowej w Biskupcu oraz przewodniczący Regionalnej Platformy Współpracy na rzecz Rozwoju Ekonomii Społecznej.

b. ERASMUS +

Od 2017 roku w ramach projektów Erasmus +: „Local and International Active Seniors” oraz „Combating Loneliness Through Learning” Federacja FOSa współpracuje z organizacjami pozarządowymi z Wielkiej Brytanii, Portugalii, Francji, Włoch i Łotwy.

Local and International Active Seniors

Projekt **Local and International Active Seniors** („Lokalni i międzynarodowi Aktywni Seniorzy”) jest finansowany przez Erasmus+ i realizowany przez federację FOSa wspólnie z: Community Action Dacorum (Anglia), Pistes Solidaires (Francja), REPLAY Network (Włochy), Gulbene Municipality Council (Łotwa) i Associacao Mais Cidadania (Portugalia)

Celem projektu jest zwiększenie wolontariatu osób w wieku 50+ (głównie mężczyzn) usprawnienie procedur/polityk w organizacjach wolontariackich, zmniejszenie poziomu izolacji

społecznej oraz poprawa umiejętności czytania, liczenia i obsługi komputera wśród seniorów. W ramach projektu opracowane zostaną materiały szkoleniowe dla wolontariuszy 50+ oraz organizacji pozarządowych pracujących z wolontariuszami. Odbędą się wizyty studyjne i szkolenia dla pracowników i trenerów. Przeszkolonych zostanie 60 wolontariuszy (po 10 z każdego kraju) i 18 organizacji pozarządowych (po 3 z każdego kraju). Na koniec opracowane zostaną wytyczne dotyczące wolontariatu dla seniorów i organizacji pozarządowych.

W 2018 roku w ramach projektu wypracowane zostały projekty programów szkoleniowych dla wolontariuszy i NGO, które w lipcu były testowane podczas 5-dniowego szkolenia treningowego w Rzymie. Ponadto przedstawiciele Federacji FOSa wzięli udział w wizycie studyjnej w Pau we Francji, a przedstawiciele Pistes Solidaires i REPLAY Network (Włochy) przez tydzień gościli w Polsce poznając specyfikę regionu oraz odwiedzając i spotykając się z przedstawicielami organizacji partnerskich FOSy.

Partnerzy:

- **Pistes-Solidaires** (Francja)

Pistes-Solidaires (Francja) jest organizacją edukacyjną, która promuje sprawiedliwość i równość w wielokulturowym społeczeństwie. Pistes-Solidaires zostało założone w 2002 roku w celu podniesienia świadomości problemów globalnych i pokazania potencjału dla zmian; organizacja działa również na rzecz umożliwienia jednostkom lepszego zrozumienia powiązań między ich własnym życiem a życiem innych ludzi na całym świecie.

Pistes-Solidaires jest europejską organizacją pozarządową, która jest bardzo aktywna na poziomie europejskim. Organizacja składa się z 3 wydziałów:

- Mobilność edukacyjna: dział ten daje ludziom możliwość doświadczenia mobilności edukacyjnej poprzez europejskie programy takie jak EVS, wymiany młodzieży, szkolenia, projekty uczenia się przez całe życie, wolontariat senioralny, a także wolontariat międzynarodowy przez francuską służbę cywilną.

- Współpraca europejska: Pistes-Solidaires ma na celu zwiększenie wpływu współpracy UE na poziomie lokalnym w następujących dziedzinach: edukacja, integracja społeczna, obszary społeczno-kulturowe;

- Rozwój lokalny: wzmocnienia lokalnej wiedzy o Europie i wartościach europejskich. W 2013 r. organizacja otrzymała od Komisji Europejskiej nagrodę "Europe Direct Information Centre".

Pistes-Solidaires ma siedzibę w Pau, w południowo-zachodniej Francji, a także jest częścią ogólnoeuropejskiej federacji złożonej z 13 organizacji członkowskich.

- **Associação Mais Cidadania** (Portugalia)

Associação Mais Cidadania jest organizacją pozarządową non-profit, której celem jest promowanie społeczeństwa obywatelskiego, i tożsamości europejskiej. AMC działa w celu podniesienia świadomości ludzi na temat znaczenia bycia częścią własnej społeczności, szacunku i zachowania jej.

Praca organizacji jest rozwijana w trzech głównych obszarach:

- a) Promocja tożsamości europejskiej;

- b) Edukacja obywatelska;

- c) Aktywność obywatelska na poziomie lokalnym i europejskim.

AMC jako "wspólnota edukacyjna" angażuje zróżnicowanych wiekowo obywateli w działania oparte na edukacji poza formalnej.

- **Replay Network** (Włochy)

REPLAY Network to stowarzyszenie trenerów aktywnych na poziomie międzynarodowym w ramach prawie wszystkich programów UE dotyczących edukacji nieformalnej, mobilności edukacyjnej i aktywnego obywatelstwa. Replay to grupa trenerów od dawna specjalizująca się w organizowaniu szkoleń dla wolontariuszy dla włoskiej Agencji Narodowej. Replay Network organizuje i realizuje szkolenia międzynarodowe również dla NA z innych krajów, a także realizuje międzynarodowe wydarzenia dla instytucji publicznych. Replay Network jest obecnie odpowiedzialna za projektowanie portalu internetowego upowszechniającego Narzędzia

Edukacyjne SALTO Euromed w Internecie, ze szczególnym uwzględnieniem M.E.T. (Multilingual Educational ToolBox).

Misją stowarzyszenia jest promowanie spójności społecznej, aktywnego obywatelstwa, integracji i równych szans, wspierania zatrudnienia, aktywnego starzenia się, współpracy i wielokulturowości, budowania mostów i warunków przyczyniających się do osiągnięcia celów strategii "Europa 2020".

- **Dacorum Council for Voluntary Service Ltd** (Wielka Brytania)

Dacorum CVS jest organizacją aktywnie angażującą się w różnorodne obszary tematyczne, takie jak fundusze europejskie, rozwój gospodarczy, przedsiębiorczość społeczna, edukacja dzieci i młodzieży, polityka migracyjna, mniejszości etniczne, osoby niepełnosprawne, osoby starsze, ochrona środowiska, bezpieczeństwo społeczności i uczenie się przez całe życie.

Dacorum CVS ma wieloletnie doświadczenie w dostarczaniu usług edukacyjnych związanych z rozwojem kompetencji i umiejętności w zakresie zatrudnienia, ale też prowadzenia szkoleń dla tłumaczy, z zakresu sztuki i rzemiosła i innych, np. nauka pływania, joga warsztaty dla wolontariuszy, kursy wspierające organizacje pozarządowe. Prowadzimy również społeczną internetową stację radiową Radio Dacorum, której celem jest rozwijanie umiejętności wolontariuszy, a także jest kanałem komunikacji dla aktywności lokalnej społeczności i Projektów Europejskich.

Combat Loneliness Through Learning

Celem projektu **Combat Loneliness Through Learning** (Zwalczanie samotności przez uczenie) jest poprawa oferty edukacyjnej dla seniorów, w szczególności dla osób w tym przedziale wiekowym, które zmagają się z izolacją społeczną i samotnością. Uczenie się jest skutecznym narzędziem radzenia sobie z tymi problemami, zapewnia wyjście z domu, nawiązywanie kontaktów z innymi oraz zapewnia interakcje społeczne i stymulację. W ramach projektu każdy z partnerów zorganizuje krótkoterminowe wspólne szkolenie dla pracowników organizacji uczestniczących w projekcie, aby dzielić się bieżącą działalnością, omawiać i projektować nowe praktyki oraz pilotażowe tworzenie samo-organizujących się grup jako sposób ciągłego zapewniania ciągłości świadczenia usług, aby umożliwić osobom starszym pozostanie aktywnymi i uczestniczącymi. Rezultatem będzie przewodnik po tym, jak uczenie się rozwiązuje izolację społeczną i samotność oraz zestaw narzędzi do tworzenia samo-zorganizowanych grup. W 2018 roku w ramach projektu przedstawiciele Federacji FOSA wzięli udział w wizycie studyjnej w gminie Jaunpils na Łotwie i w Evorze w Portugalii gdzie odbyło się również spotkanie grupy sterującej projektem.

Partnerzy:

- **Jaunpils novada Dome** (Łotwa)

Gmina Jaunpils powstała 1 lipca 2009 r. w wyniku połączenia dawnych gmin wiejskich Jaunpils i Viesatas. Ludność 2678 mieszkańców. Powierzchnia: 209 km². Położona jest 80 km od stolicy Rygi. Główne zadania realizowane przez gminę to edukacja, opieka zdrowotna, promocja kultury i sportu oraz pomoc społeczna i ochrona środowiska naturalnego. W gminie Jaunpils funkcjonuje 30 aktywnych organizacji pozarządowych.

Gmina Jaunpils od lat wspiera lokalne organizacje pozarządowe w skutecznym angażowaniu się w życie lokalnej społeczności. Wsparcie obejmuje m.in. aktywną promocję wolontariatu w celu zaspokajania zidentyfikowanych potrzeb społeczności oraz zapewnienia podnoszenia kwalifikacji miejscowej młodzieży. Gmina regularnie bierze również udział w Europejskim Forum Młodzieży odbywającym się w Łotwie.

- **Universidade Sénior de Évora** (Portugalia)

Universidade Sénior de Évora - Senior University of Évora (USE) to organizacja non-profit która prowadzi edukację nieformalną i organizuje zajęcia dla osób powyżej 50 roku życia. Organizacja zlokalizowana jest w Évora - mieście liczącym 55 000 mieszkańców, położonym na południu Portugalii, na obszarze o najwyższym odsetku osób starszych.

Celem Uniwersytetu jest poprawa jakości stylu życia najstarszych członków populacji poprzez promocję aktywnego starzenia się, wzmacnianie relacji międzypokoleniowych, informowanie i uwrażliwianie seniorów na problemy społeczne, prowadzenie szkoleń, promowanie wolontariatu, rozwijanie kompetencji cyfrowych dla seniorów.

- **Silver Learners**

Kolejnym projektem ponadnarodowym, w którym uczestniczy Federacja FOSa jest Silver Learners. Projekt „Silver Learners“ jest inicjatywą VHS Iserlohn (VHS, to Volkshochschule) - instytucji szkoleniowej i kulturotwórczej z miasta Iserlohn oraz Biura ds. Współpracy Europejskiej Urzędu Miasta Iserlohn, położonego w Północnej Westfalii, finansowany w ramach środków z programu Erasmus+.

Silver Learners to strategiczne partnerstwo i wymiana doświadczeń wśród 10 partnerów, z 6 krajów: Niemiec (Iserlohn), Wielkiej Brytani (Cambridgeshire County Council, Kilcooley Womens Centre, Stockport Metropolitan Borough Council), Luksemburga (RBS - Center fir Altersfroen), Niderlandów (National Oderen Fonds – helpt ouderen, Learn for live), Polski (Federacja FOSa, Miasto Chorzów) i Węgier (Miasto Nyiregzhaza). Realizacja projektu odbywa się w okresie od 1 września 2016 do 31 października 2018. Projekt jest skierowany do instytucji pracujących z osobami starszymi i kształcących je, w tym organizacji pozarządowych, organów administracji samorządowej, szkół, uniwersytetów etc. oraz jednostek kreujących programy na rzecz osób starszych, 65+. Każdy z partnerów lokalnych przekazuje wiedzę nie tylko ze swojego spektrum działania, ale również dzieli się doświadczeniami swojego regionu i kraju.

Głównym celem projektu jest poprawa jakości kształcenia i jednocześnie oferty skierowanej do osób starszych. Oferty, która będzie w stanie sprostać zmianom demograficznym i strukturze społeczeństwa, a tym samym oczekiwaniom samych seniorów i wyzwaniom, które stawia przed nimi dynamicznie rozwijające się społeczeństwo informacyjne 21 wieku. Osoby starsze są często stygmatyzowane przez inne grupy społeczne, przez co ich rola w aktywnym społeczeństwie sprowadzana jest do biernej i zależnej.

- **Silver Sharing**

Współpraca zagraniczna prowadzona jest również w zakresie rozwoju Inicjatywy **Silver Sharing** poprzez wymiany seniorów, badania i edukację. Celem projektu jest dopracowanie i udoskonalenie oraz testowanie i wdrożenie Inicjatywy Silver Sharing (ISS) – innowacyjnej metody edukacji nieformalnej osób starszych, mającej na celu zwiększenie uczestnictwa osób pozostających w trudnej sytuacji ze względu na wiek w procesie uczenia się przez całe życie.

Działania projektu są skoncentrowane na rozwijaniu umiejętności przekrojowych seniorów – kompetencji językowych i umiejętności cyfrowych, co będzie skutkowało włączaniem społecznym i aktywnością obywatelską osób starszych. Projekt przyczyni się ponadto do wzrostu kompetencji i umiejętności edukatorów osób dorosłych, także w zakresie wykorzystywania nowych technologii, co wpłynie na zwiększenie efektywności kształcenia.

Projekt jest propozycją systemowych działań na rzecz seniorów i ma na celu dążenie do inicjowania długotrwałej współpracy transnarodowej. W skład partnerstwa weszli przedstawiciele trzech sektorów, zajmujący się edukacją dorosłych w różnych formach i obszarach: społecznego (Federacja FOSa-Polska), publicznego (Gmina Gulbene-Łotwa) i biznesu (Procedo Consulting Ltd.-Chorwacja).

ISS zakłada edukacyjną, społeczną i turystyczną aktywność osób starszych. Podstawę stanowi współpraca dwóch (lub więcej) organizacji seniorskich z różnych regionów/krajów. Każda z organizacji deleguje określoną grupę osób, które wizytują i rewizytują w kraju lub regionie organizacji partnerskiej, gdzie korzystają z gościnności członków tej organizacji, mieszkając w ich domach bądź hotelach, wspólnie zwiedzając okolice, uczestnicząc w zaproponowanym programie kulturalnym. Edukacja ma więc tu wymiar wielopoziomowy, obejmuje zagadnienia kulturowe, języki obce, ICT i in. Prowadzi do otwartości, stanowi motywację do zmiany, nauki, dalszych podróży i budowania więzi społecznych.

Partnerzy:

- **Procedo Consulting Ltd** (Chorwacja)

Procedo Consulting Ltd jest MŚP zarejestrowanym w Chorwacji. Zakres prac przedsiębiorstwa obejmuje usługi doradcze dla firm dotyczące sprzedaży, marketingu, dystrybucji, nowych produktów biznesowych/działań, rozwoju projektów (głównie współfinansowanych z różnych źródeł, takich jak EFRR, EFS, Cosme, USAID, itp.). Procedo Consulting jest prawnym reprezentantem Chorwackiego Stowarzyszenia Emerytów (CPA - Croatian Pensioner Association) - jednej z największych organizacji pozarządowych osób starszych w południowo-wschodniej Europie, liczącej prawie 300.000 członków - wobec wszystkich instytucji i organizacji międzynarodowych, takich jak AGE Platform Europe (część Rady i Zarządu AGE Platform Europe), EURAGA, Komisji Europejskiej, itp. Procedo aktywnie angażuje się w rozwój strategii turystyki chorwackiej do roku 2020 obejmującej również rozwój turystyki seniorów. Od 2014 Procedo, razem z Chorwackim Stowarzyszeniem Emerytów, zaczęła rozwijać pilotażowy projekt związany z rozwojem oferty turystycznej dla osób starszych w okresie turystyki pozasezonowej, skoncentrowanej na Chorwacji. Od prawie 2 lat Procedo aktywnie uczestniczy we wszystkich sprawach związanych z rozwojem działalności dotyczącej turystyki seniorów, obejmującej również tematy i działania, takie jak uczenie się przez całe życie, integracja osób starszych z aktywną siłą roboczą, integracja społeczna seniorów – włączenie ich w procesy decyzyjne związane z ludźmi w podeszłym wieku;

- **Gulbene novada domes** (Łotwa)

Miejskim instrumentem podejmowania decyzji o zasięgu lokalnym, reprezentującym mieszkańców gminy jest Rada Gminy Gulbene (GMC). GMC jest odpowiedzialna za działania prawne instytucji miejskich i wykorzystanie finansów. Funkcje GMC obejmują dbanie o edukację, kulturę i ochronę tradycyjnych wartości kulturowych i dóbr kultury; zapewnienie dostępu do opieki zdrowotnej, pomocy społecznej, promowanie aktywności gospodarczej itp. GMC jest odpowiedzialna za koordynację administracyjnych prac miejskich instytucji edukacyjnych, prace metodyczne i planowanie strategicznie. GMC inicjuje edukacyjne, społeczne, projektowe i inne działania, które pozostają w zgodzie z planami rozwoju okręgu, oraz mają zaspokajając szereg potrzeb różnych grup miejscowej ludności. GMC świadczy również wsparcie dla różnych grup społecznych, w tym młodzieży, seniorów, osób niepełnosprawnych i osób w trudnej sytuacji, aby pomóc im realizować pomysły i ambicje, aby poprawić jakość życia i ułatwić aktywne uczestnictwo obywatelskie.

3. USŁUGI SPOŁECZNE

a. Regionalna Platforma Usług Społecznych (RPUS)

Problematyka usług społecznych pozostaje jedną z kwestii, które angażują w zasadzie całe społeczeństwo. Wynika to między innymi z faktu, iż powinny być one organizowane w interesie ogólnym, dla użyteczności społecznej. Zakładamy, że działania w obszarze usług społecznych mogą zmienić obraz polityki społecznej w Polsce, jak i udział organizacji obywatelskich zarówno w ich planowaniu, jak realizacji. Wychodząc naprzeciw potrzebom społeczności, Federacja FOSa w 2015 roku zainicjowała utworzenia Regionalnej Platformy Usług Społecznych w województwie warmińsko-mazurskim.

W 2018 roku, kolejnym funkcjonowania RPUS zorganizowane zostały trzy oficjalne spotkania.

Pierwsze spotkanie odbyło się 12 lutego. Założenia pilotażowego projektu pn. *TRUST BON – inwestycja w społecznie opłacalny efekt* przedstawili dyrektor Teresa Zagrodzka i Krzysztof Herbst z Towarzystwa Inwestycji Społeczno-Ekonomicznych SA (TISE), które pod Patronatem Ministerstwa Rozwoju, w ramach konsorcjum z Fundacją Pracownia Badań i Innowacji „Stocznia” oraz Związkiem Miast Polskich realizowało projekt. W spotkaniu i późniejszej dyskusji na temat praktycznych zastosowań tego innowacyjnego mechanizmu finansowania usług społecznych oraz korzyści z obligacji, uczestniczyli przedstawiciele ośrodków pomocy społecznej oraz zainteresowanych organizacji socjalnych z regionu.

Kolejne spotkanie zostało zorganizowane 22 czerwca. Poświęcono ono zostało dyskusji na temat asystentury rodziny, możliwości oraz trudności pojawiających się w codziennej pracy

asystentów. Spotkanie zaowocowało wypracowaniem praktycznych rekomendacji do pracy dla asystentów rodzin.

Spotkanie, które zorganizowane zostało 27 lipca poświęcono dyskusji nad wyjściowymi założeniami prezydenckiej inicjatywy ustawodawczej pn. *Rozwój i koordynacja usług społecznych przy wykorzystaniu Centrum Usług Społecznych*. Założenia prezydenckiej inicjatywy ustawodawczej zaprezentował dr hab. Marek Rymśa – przewodniczący zespołu zadaniowego oraz koordynator sekcji Polityka społeczna, rodzina Narodowej Rady Rozwoju przy Prezydencie RP.

Ponadto uczestnicy Regionalnej Platformy Usług Społecznych pozostają ze sobą w kontakcie wymieniając się wiedzą i doświadczeniem oraz angażując w realizowane działania.

Efekty prac RPUS to m.in. wypracowanie stanowiska określającego kierunki zaangażowania na rzecz rozwoju usług społecznych w województwie warmińsko-mazurskim. Efekty prac RPUS widoczne są .in. w postaci dobrze przygotowywanych projektów, a co za tym idzie otrzymywania przez organizacje dofinansowania, co w rezultacie może doprowadzić do rozwoju usług społecznych w województwie warmińsko-mazurskim. Federacja FOSA wspierać będzie i kontynuuje w dalszym ciągu prace RPUS.

Dzięki funkcjonowaniu Platformy możliwa jest bardziej skuteczna zmiana społeczna. W naszym przekonaniu jest to możliwe poprzez solidne przygotowanie i zrozumienie, w jakim kierunku powinna ona podążać – na poziomie tak krajowym, jak i regionalnym, a ułatwić to mogą rzeczowe dyskusje dotyczące tematyki usług społecznych.

Działania RPUS w 2018 roku możliwe były dzięki zaangażowaniu zasobów własnych oraz partnerów Platformy.

2. Wsparcie/usługi dla organizacji

To działanie stałe, realizowane statutowo zarówno poprzez projekty, jak i oparte na zaangażowaniu własnym. W 2018 r. wykonano szereg działań w tym obszarze:

- animatorzy, zatrudnieni w ramach projektów (ok. 10 osób), pracujący ze społecznościami lokalnymi, wspierali również lokalne organizacje, grupy nieformalne w rozwoju, planowaniu i realizacji działań, budowaniu współpracy z samorządem i in., np. Koalicja Kresowian – wsparcie rodaków na Litwie, organizacja jubileuszy 200 lat dla podopiecznych Koalicji;
- wsparcie eksperckie – w odpowiedzi na zapotrzebowanie organizacji eksperci z biura Federacji oraz poleceni przez Federację świadczyli usługi eksperckie, prowadząc szkolenia, seminaria, doradztwo, występując na konferencjach i in.;
- wsparcie organizacji branżowych, np. seniorskich – w wymiarze podobnym jak wyżej;
- wsparcie w tworzeniu i realizacji projektów – wsparcie realizowane stale. Pomogliśmy wielu organizacjom w stworzeniu projektów, koncepcji projektowych. Jesteśmy też partnerem lub liderem w szeregu projektów, co umożliwia organizacjom zdobycie doświadczenia i pozyskanie środków na realizację działań statutowych;
- wsparcie edukacyjne – organizacja szkoleń, seminariów, konferencji (np. I Wojewódzkie Spotkanie Rad Seniorów Warmii i Mazur; Debata Wyborcza nt. współpracy samorządu i ngo's – we współpracy z ROPWWM);
- pomoc w promocji – umożliwianie realizacji materiałów filmowych, prezentacja doświadczeń organizacji na wielu forach regionalnych, krajowych i zagranicznych (w tym także organizacja wizyt studyjnych), publikacja materiałów (m.in. w piśmie Generacja), in.;
- zgłoszenia do nagród – to kolejna z form wsparcia, pozwalająca na promocję i wzmocnienie marki organizacji bez dużych nakładów na reklamę. W 2018 r. zgłosiliśmy lub pomogliśmy w zgłoszeniu szeregu organizacji, działaczy społecznych do konkursów, nagród. Wiele i wielu z nich zostało nagrodzonych i wyróżnionych, m.in. w konkursie Godni Naśladowania (Monika Hausman-Pniewska – Pozarządowiec Godny Naśladowania; Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Rodzinie ARKA im. ks. Juliana Żołnierkiewicza – wyróżnienie w kategorii Organizacja Godna Naśladowania) czy też Nagrodą Marszałka województwa warmińsko-mazurskiego w dziedzinie

pomocy społecznej (Piotr Kubarewicz, Kierownik Zakładu Aktywności Zawodowej PSONI w Biskupcu, członek Zarządu Federacji FOSa);

- angażowanie przedstawicieli, pracowników organizacji w realizację działań projektowych, jako np. prowadzący warsztaty, asystenci pomocy rodzinie i in.;

- pomoc w nawiązywaniu kontaktów z potencjalnymi partnerami, w tym z zagranicy, organizacji wyjazdów zagranicznych oraz wizyt gości z zagranicy w społecznościach lokalnych (np. Uniwersytet III Wieku w Morągu);

- wsparcie bezpośrednie – m.in. organizacji kombatanckich i in. Od 5 lat Federacja FOSa realizuje stałą współpracę ze stowarzyszeniami ofiar narodowego socjalizmu, którym regularnie jest świadczona pomoc i wsparcie w bieżących działaniach administracyjnych. Związki objęte pomocą to: Związek Inwalidów Wojennych RP w Iławie oraz Związek Byłych Więźniów Politycznych Hitlerowskich Więzień i Obozów Koncentracyjnych w Olsztynie z siedzibą w Iławie. Pomoc polega na przekazywaniu materiałów biurowych, zorganizowaniu spotkań, pomoc przy formalnościach administracyjnych; Ponadto w ramach akcji FOSa dzieciom wspieraliśmy Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej Okręg Warmińsko-Mazurski.

- integracja i wymiana doświadczeń – realizowana m.in. poprzez wsparcie sieci. Warto podkreślić jest też fakt zorganizowania spotkania organizacji członkowskich.

- Szkoła Animatorów Społecznych – „Inspiratorzy 200 lat. W ramach rozwoju inicjatywy – „200 lat”, która polega na organizowaniu przez lokalną społeczność: sąsiadów, organizacje pozarządowe, rady osiedli itp. jubileuszy seniorów wchodzących w tzw. czwarty wiek Federacja FOSa uruchomiła Szkołę Animatorów Społecznych – „Inspiratorzy 200 lat”, cykl trzech dwudniowych szkoleń, podczas których jej uczestnicy i uczestniczki uczą się jak animować lokalną społeczność, aby ta angażowała się w rozwiązywanie nurtujących ją problemów i korzystania z własnych potencjałów. Grupa animatorek i animatorów pod okiem trenerów poznawała tajniki animacji społecznej, diagnozowania środowiska, pracowała nad projektowaniem zmiany społecznej w środowisku osób starszych (i nie tylko) oraz zaplanowaniem jubileuszy osób starszych z udziałem lokalnej społeczności.

5. BADANIA SPOŁECZNE, PUBLIKACJE

a. Instytut Studiów Społeczno-Edukacyjnych

Instytut Studiów Społeczno-Edukacyjnych (ISSE) to stały zespół ekspertów i badaczy, osób łączących wiedzę teoretyczną i praktyczną z obszaru pedagogiki społecznej, pracy socjalnej oraz polityki społecznej, a także animacji i aktywności lokalnej. Trzon Instytutu stanowią pracownicy naukowcy Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego oraz pracownicy i współpracownicy biura Federacji FOSa. Funkcję dyrektora ISSE od początku istnienia, tj. od 2014 r. pełni dr Katarzyna Białobrzeska adiunkt w Katedrze Pedagogiki Społecznej UWM w Olsztynie. Za koordynację prac Instytutu oraz tworzenie przestrzeni do współpracy merytorycznej odpowiada Federacja FOSa, w której strukturach on funkcjonuje.

Działalność ISSE koncentruje się wokół działań wpisujących się w hasło przewodnie – „W poszukiwaniu, rozwijaniu i wzmacnianiu sił społecznych”. Misją przyświecającą naszemu projektowi jest prowadzenie długofalowych działań mających na celu wypracowanie nowej jakości dialogu i współpracy między akademikami i praktykami oraz instytucjami, działającymi na rzecz aktywizacji i rozwoju społeczności lokalnych oraz pobudzania sił społecznych. Wychodzimy z założenia, że zmiany społeczne a co za tym idzie rozwój społeczny, mogą być stymulowane poprzez pobudzanie sił drzemących w środowisku lokalnym i aktywowanie jego zasobów. Wierzymy w siłę sprawczą dialogu, współpracy i edukacji a także sens pracy społecznej, która w Polsce ma bogatą tradycję. Uważamy, że nadanie prakseologicznego charakteru współpracy środowiska naukowego i praktyków w oparciu o transdyscyplinarną i holistyczną perspektywę pozwoli nam osiągnąć założone cele. Zakładane w ramach Instytutu działania mają charakter otwarty, bazujący na kreatywnym odczytywaniu rzeczywistości społecznej i dynamicznym odpowiadaniu na jej zapotrzebowania.

W ramach funkcjonowania Instytutu Studiów Społeczno-Edukacyjnych, oprócz stałej pracy koncepcyjnej oraz analityczno-badawczej w 2018 roku:

- przedstawiciele Instytutu brali udział w przygotowaniu diagnoz do wniosków projektowych;
- przygotowano narzędzie oraz przeprowadzono badanie, którego celem badania była diagnoza wybranych wspólnot mieszkaniowych funkcjonujących na jednym z osiedli w Olsztynie, w odniesieniu do możliwości wdrożenia procesu rewitalizacji społecznej;
- przygotowano narzędzie oraz przeprowadzono badanie, którego celem było dokonanie diagnozy sytuacji i potrzeb organizacji członkowskich Federacji FOSa;
- rozpoczęto badania nad rolą projektów społeczno-kulturalnych w pobudzaniu sił społecznych w lokalnych środowiskach naszego regionu;
- zaangażowaliśmy się badanie Rad seniorów (prowadzone przez WRZOS), którego celem była diagnoza potencjału rad funkcjonujących w Polsce;
- w ramach łączenia teorii z praktyką studenci realizowali praktyki, organizowane były również spotkania dla studentów;
- organizowane były spotkania członków Instytutu.

b. Badania

- badanie potencjału organizacji

Na przełomie września i października 2018 r. wśród organizacji członkowskich Federacji FOSa zostało przeprowadzone badanie diagnostyczne. Do badania, którego celem było dokonanie diagnozy sytuacji i potrzeb organizacji członkowskich Federacji FOSa zaproszonych zostało 52 pozarządowe organizacje socjalne z województwa warmińsko-mazurskiego, były to organizacje posiadające status organizacji członkowskiej Federacji FOSa. Z różnych względów, w tym np.: zakończenie działalności, brak czasu na rozmowę/spotkanie z ankierem, uniemożliwiony kontakt i inne, nie wszystkie z nich udzieliły odpowiedzi na pytania zawarte w kwestionariuszu. W rezultacie udało się zebrać informacje od 39 organizacji.

Federacja FOSa, to suma potencjałów ludzi zaangażowanych w funkcjonowanie poszczególnych organizacji – pracowników, wolontariuszy, działaczy społecznych oraz realizowane przez nich działania. Według uzyskanych informacji, w działania podejmowane przez organizacje członkowskie Federacji FOSa zaangażowanych jest łącznie ok. 4 000 osób. Wśród nich duży odsetek stanowią tzw. „stali” wolontariusze, w tym osoby pracujące społecznie oraz członkowie Zarządu danej organizacji i inni (983 osoby) oraz osoby pracujące społecznie w sposób „akcyjny” (1 658 osób), grupa pracowników reprezentowana jest przez 622 zatrudnione osoby, w tym 526 osób na podstawie umowy o pracę.

Wśród źródeł finansowania organizacje najczęściej wskazywały – dotacje/środki samorządowe, składki członkowskie, dotacje/środki z budżetu państwa. Pozwoliło to na osiągnięcie (w ostatnim roku rozliczeniowym) łącznej kwoty przychodu wynoszącej ponad 56 000 000 złotych.

Funkcjonowanie poszczególnych organizacji należących do Federacji FOSa możliwe jest poprzez współdziałanie z innymi instytucjami/organizacjami. Współpracę z administracją rządową, innymi organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami, jak np. grupy nieformalne, przychodnie/poradnie lekarskie, specjalistyczne, pedagogiczne etc., biblioteki, parafie, media zadeklarowały 34 organizacje. Natomiast z przedstawicielami środowiska biznesu współpracują 22 organizacje. Organizacje FOSy włączają się także w funkcjonowanie ciał dialogu społecznego, prowadzą i biorą udział w konsultacjach społecznych, przynależą do sieci oraz innych zrzeszeń. Dzięki temu możliwa jest kooperacja międzysektorowa. Pozwala to na realizację zadań i budowanie przestrzeni porozumienia, która ma służyć pomocy odbiorcom działań poszczególnych organizacji.

Wśród form prowadzonej działalności organizacji dominują działania związane z nieodpłatną działalnością statutową (35 wskazań), realizacją zadań zleconych (27 wskazań), prowadzeniem usług społecznych (18 wskazań) oraz odpłatną działalnością statutową (18 wskazań). Organizacje FOSy realizują także zadania powierzone (11 wskazań), prowadzą przedsiębiorstwa społeczne (8 wskazań) oraz działalność gospodarczą (6 wskazań).

Powyżej wymienione formy prowadzonej działalności skutkują prowadzeniem ok. 30 wyspecjalizowanych placówek. Wśród nich są Zakłady Aktywności Zawodowej, Warsztaty Terapii Zajęciowej, Środowiskowe Domy Samopomocy, domy opieki (szczególnie dla osób starszych), Spółdzielnie Socjalne, Kluby Integracji Społecznej, świetlice socjoterapeutyczne, Centrum Usług Środowiskowych, niepubliczna szkoła podstawowa. Te i wiele innych poprzez realizowane formy wsparcia (w tym projekty) obejmują swoją opieką i służą pomocą w sumie kilku tysiącom osób.

Z drugiej strony organizacje borykają się z trudnościami. Wśród nich najczęściej wskazywanymi są: brak/niedostateczna ilość środków finansowych na działania (24 wskazania), brak/niedostateczna ilość funduszy na codzienne funkcjonowanie (21 wskazań), brak przeszkolonej kadry w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych (19 wskazań).

Wśród oczekiwań stawianych przez organizacje członkowskie są następujące formy wsparcia: szkoleniowe (np. organizacja szkoleń w konkretnym obszarze tematycznym) 33 wskazania, informacyjne (np. aktualne informacje na temat funduszy i kwestii finansowych) 32 wskazania, doradcze (np. doradzanie w kwestiach strategicznych) 30 wskazań.

Przeprowadzone badanie stanowi głos w dyskusji nad kierunkiem dalszego rozwoju Federacji FOSa, a także elementem planowania strategicznego, w tym działań skierowanych do organizacji członkowskich.

Badania wspólnot mieszkaniowych

W 2018 r. Federacja FOSa przeprowadziła badania, których celem była diagnoza wybranych wspólnot mieszkaniowych funkcjonujących na jednym z osiedli w Olsztynie, w odniesieniu do możliwości wdrożenia procesu rewitalizacji społecznej. Dobór próby do badań był celowy. Wzięli w nim udział przedstawiciele 6 wspólnot, które otrzymały zaproszenie do udziału w badaniu. Zebranie danych możliwe było dzięki wykorzystaniu kwestionariusza wywiadu. Badanie opisane zostało w formie raportu, który odpowiadał poszczególnym elementom kwestionariusza wywiadu. Znajdują się w nim zestawienia zebranych danych. Raport zawiera także podsumowanie odnoszące się do czynników mogących odgrywać istotną rolę w procesie rewitalizacji społecznej oraz rekomendacje stanowiące propozycję działań w tym obszarze. Wśród głównych potrzeb wskazywanych przez respondentów były: zagospodarowanie terenu wokół kamienic, działania zwiększające zaangażowanie mieszkańców, wyizolowanie podwórka w celu zintegrowania mieszkańców, którzy mieliby przestrzeń do wspólnych spotkań itp. Wyniki badań pokazały, że istnieją możliwości wdrożenia procesu rewitalizacji, na co wpływ mogą mieć mieszkańcy wspólnot, którzy wyrażają chęć współpracy i nie występują tam problemy z patologią.

3. Publikacje

a. EPALE

EPALE to europejska, wielojęzyczna, otwarta dla wszystkich społeczność profesjonalistów z dziedziny kształcenia dorosłych, między innymi edukatorów i instruktorów dorosłych, doradców i konsultantów, badaczy i pracowników naukowo-dydaktycznych oraz decydentów.

Platforma EPALE jest finansowana ze środków programu Erasmus+. Stanowi element strategii Unii Europejskiej promowania możliwości kształcenia się dla wszystkich osób dorosłych.

EPALE realizuje to zadanie poprzez wspieranie i wzmacnianie pozycji zawodów związanych z kształceniem dorosłych. Umożliwia członkom nawiązywanie kontaktów z kolegami w całej Europie i wzajemne uczenie się za pośrednictwem wpisów na blogach, forów oraz narzędzia wyszukiwania partnerów, a także spotkań bezpośrednich.

EPALE zapewnia całe bogactwo wysokiej jakości precyzyjnych informacji, które zainteresują praktyków z sektora kształcenia dorosłych. Z czasem coraz więcej tych treści powinno być dostarczanych przez samych członków.

W 2018 ambasadorką EPALE była Monika Hausman-Pniewska, która publikowała na platformie artykuły związane z edukacją osób dorosłych, w tym wiele z nich inspirowane było działaniami Federacji FOSa, w tym:

- Edukacja w konsultacjach (na temat tworzenia sytuacji edukacyjnych podczas konsultacji społecznych)
- Nauczyć się człowieka starszego. Zrozumienie przez docenienie (o inicjatywie 200 lat)
- Zagrajmy w domy budżet. (Gra edukacyjna. Zarządzanie budżetem domowym)
- Jak się uczy społeczność? (edukacja poza sala szkoleniową na przykładzie animowanych społeczności)
- Pomaganie wzmacnia (o wolontariacie osób starszych)
- Przychodzi dorosła osoba do doradcy zawodowego (wywiad z zatrudnionymi w FOSie doradcami zawodowymi)
- JOBfirma, jako edukacyjne narzędzie inkluzji społecznej

Pięć z tych tekstów zostało przetłumaczone na język francuski, jeden na niemiecki.

b. Model wdrażania inicjatywy 200 lat i podręcznik 200 lat- krok po kroku

W ramach projektu Generator Innowacji Sieci Wsparcia dofinansowanego przez Towarzystwo Inicjatyw Twórczych E, które uznało inicjatywę FoSy 200 lat za innowację społeczną i wsparło finansowo etap testowania, powstały dwa obszerne materiały dotyczące inicjatywy. Pierwsza z nich to Model wdrażania inicjatywy 200 lat, który zawiera wieloaspektowy opis szczegółowego wyzwania/problem, opis grupy docelowej, do której skierowany jest model/rozwiązanie: istotne cechy, potrzeby i oczekiwania, bariery, korzyści dla użytkowników z wprowadzenia innowacji w życie (takie jak: poprawa jakości życia, zadbanie o własne zdrowie i odpoczynek, wzrost aktywności zawodowej, kanały dotarcia do grup docelowych: w jaki sposób grupy docelowe oraz partnerzy, mieszkańcy i społeczności będą dowiadywać się o modelu/rozwiązaniu i możliwości skorzystania z niego, informacje w jaki sposób rozwiązane jest alternatywą dla istniejących form opieki instytucjonalnej, informacje o uwzględnieniu i poszanowaniu podmiotowości oraz autonomii osób starszych zależnych oraz ich opiekunów, sposób działania modelu, warunki do wdrożenia: jakie zasoby, uwarunkowania (techniczne, prawne, i inne), są niezbędne do wprowadzenia innowacji w życie, koncepcja wdrożenia: opis pomysłów potencjalne ścieżki wdrażania, zaangażowanie społeczności lokalnej i partnerów – jakie – współprace, partnerstwa, zaangażowanie mieszkańców i podmiotów jest konieczne by model działał w opisany sposób, w jaki sposób model kształtuje to zaangażowanie jako wartość dodaną, w jaki sposób i jakie zasoby lokalnej społeczności zostaną wykorzystane, zarządzanie modelem/rozwiązaniem: kto ma zarządzać/koordynować działania modelu, opis mechanizmu koordynacji modelu, opis niezbędnego personelu/realizatorów modelu. Struktura kosztów (w tym koszty zarządzania i koordynacji): szacunkowy koszt i koszt roczny oraz szacowany koszt objęcia usługą 100 osób, minimalne standardy działania modelu: (w obszarach dotyczących m.in zaangażowanie społeczności, przygotowanie personelu finansowanie, zarządzanie, ew. inne niezbędne zasoby). Model został opracowany przez Monikę Hausman-Pniewską przy współudziale zespołu, w skład którego wchodził: Bartłomiej Głuszak, Magdalena Chojnacka, Paulina Karwowska, Beata Jakubiak.

Natomiast **Inicjatywa 200 lat- krok po kroku. Poradnik** to szczegółowa instrukcja, w jaki sposób zorganizować jubileusz, o czym pamiętać, na co zwrócić szczególną uwagę itp. Poradnik został opracowany przez prezesa Federacji FOSa Bartłomieja Głuszaka. Oba materiały można znaleźć na stronie www.sieciwsparcia.pl <http://sieciwsparcia.pl/project/jubileusz-200-lat/>

IV. FEDERACJA FOSA

a. Biuro

Federacja FOSA to także zespół osób pracujących w biurze olsztyńskim (i nie tylko) realizujący projekty i wypełniający inne misyjne działania FOSy. O zespole poniżej, natomiast samo biuro to 300-metrowe pomieszczenie, podzielone na kilkanaście samodzielnych pokoi, z salą szkoleniową, salkami doradczymi, zapleczem sanitarnym i socjalnym, wyposażone w sprzęt komputerowy, rzutniki, multimedialną tablicę flipchartową, nagłośnienie oraz niezbędny sprzęt biurowy.

b. Pracownicy

W 2018 roku Federacja FOSA zatrudniała 59 etatowych pracowników:

- Bartłomiej Głuszak – specjalista ds. monitoringu, animator
- Piotr Pniewski – dyrektor biura, koordynator projektu
- Marta Liberadzka – wicedyrektor biura, koordynator projektów, lider zespołu koordynatorów
- Monika Hausman- Pniewska – specjalistka ds. zespołu, animatorka, koordynatorka konferencji grupy rodzinnej, liderka zespołu ds. animacji społecznej
- Anna Książak-Gregorczyk – pracownik zespołu monitoringowego/opiekun grup samopomocowych
- Marek Zbytniewski – Jobscout, animator, lider zespołu ds. aktywizacji społeczno - zawodowej.
- Anna Liberadzka – główna księgowa
- Anna Zyśk - psycholog
- Aneta Fabisiak- Hill – pracownik socjalny
- Agnieszka Dobosz Szmigiel - pracownik socjalny, asystent pomocy rodzinie
- Agnieszka Lasecka – psycholog
- Agnieszka Wnukiewicz – psycholog
- Agnieszka Wrońska – asystent pomocy rodzinie
- Aleksandra Paczkowska – opiekun nad dziećmi
- Andrzej Kędziński – psycholog
- Barbara Ciszewska – osoba sprzątająca
- Beata Jakubiak – animator, asystent pomocy rodzinie
- Beata Nadziejko- Głuszak – broker usług edukacyjnych
- Cezary Kurkowski – kierownik zespołu monitoringowego
- Iwona Leończyk – psycholog
- Izabela Hermanowicz księgowa
- Izabela Pawluczyk -Myczkowska – asystent pomocy rodzinie
- Joanna Chrzanowska- Osipiak – opiekun nad dziećmi, pracownik socjalny
- Joanna Domańska – opiekun osobisty jobfirma
- Joanna Lisowska – psycholog
- Jolanta Witkowska – opiekun nad dziećmi, asystent pomocy rodzinie
- Julia Larenta – animator
- Justyna Kalkowska – animator (do marca)
- Kamila Płowiec – pracownik zespołu monitoringowego (do listopada)
- Katarzyna Białobrzaska – kierownik zespołu monitoringowego
- Katarzyna Brudzińska – asystent pomocy rodzinie
- Katarzyna Chwieduk – psycholog
- Katarzyna Sosnowska – koordynator projektu, doradca zawodowy

- Krzysztof Marusiński – zastępca rzecznika praw osób starszych województwa warmińsko- mazurskiego
- Maciej Soroka – koordynator projektu, pracownik zespołu monitoringowego
- Magdalena Chojnacka – animator
- Magdalena Podborowska – psycholog
- Magdalena Senetra – asystent księgowej/opiekun na dziećmi osobami zależnymi (do maja)
- Małgorzata Ostrowska – asystent pomocy rodzinie
- Małgorzata Dębicka – animator
- Marek Salwowski – trener pracy (do kwietnia)
- Mariusz Mazurkiewicz – trener pracy
- Martyna Lech - asystent pomocy rodzinie
- Martyna Szakiewicz - psycholog
- Marzena Buturla – asystent pomocy rodzinie
- Milena Jędrzejewska – opiekun nad dziećmi
- Monika Lange – doradca zawodowy
- Natalia Preilowska – asystent koordynator projektu, broker usług edukacyjnych
- Olga Łukasik – psycholog
- Patrycja Gębicka – opiekun nad dziećmi (do czerwca)
- Patrycja Plewka – psycholog (do maja)
- Paulina Karwowska – koordynator projektu, animator
- Paulina Kędzierska – koordynator projektu, trener pracy
- Paulina Różycka – asystent pomocy rodzinie
- Sara Lipner – animator
- Sławomir Wosiński – opiekun nad dziećmi
- Stanisław Brzozowski – rzecznik praw osób starszych województwa warmińsko- mazurskiego
- Tomasz Tokarczyk – obsługa administracyjno-biurowa, pracownik zespołu monitoringowego
- Weronika Szewalje –koordynator projektów, pracownik zespołu monitoringowego.

c. działalność gospodarcza:

Działalność gospodarcza służy stabilizacji działalności Federacji FOSa w takich obszarach, jak zapewnienie wkładu własnego, pokrycie niezbędnych w funkcjonowaniu wydatków itp.

W kontekście rodzaju działań świadczymy przede wszystkim usługi związane z naszym doświadczeniem. W ramach działalności gospodarczej w 2018 r. Federacja FOSa zrealizowała m.in.

- Zajęciami animacyjne w Kretowinach w hotelu Mazury Sport Club,
- Działania informacyjno – promocyjne.
- Zajęcia animacyjne dla osób starszych w gminie Biskupiec
- Wizyta studyjne oraz warsztaty dla Stowarzyszenia Ostoja Warmińska Żelazna Góra
- Konsultacje społeczne na zlecenie Urzędu Miasta w Olsztynie.

W 2018 roku Federacja FOSa kontynuowała świadczenie usług skierowanych do samorządów. Na zlecenie Miasta Olsztyn zrealizowaliśmy cykl spotkań konsultacyjnych poświęconych Olsztyńskiemu budżetowi obywatelskiemu oraz konsultacji założeń do programu Zatorze programu przestrzennego rozwoju północnego obszaru Olsztyna. Proces konsultacji okazał się dużym sukcesem, spotkania cieszyły się dużym zainteresowaniem i frekwencją. Miasto wysoko oceniło kompetencje i umiejętności zespołu Federacji.

Usługą Federacji FOSa jest też świadczenie monitoringu dotacji i obsługa promocyjna wspólnot mieszkaniowych przystępujących do programu rewitalizacji w ramach RPO Województwa

Warmińsko-Mazurskiego. Federacja w 2018 roku obsługiwała sześć takich podmiotów i inne jak np. wynajem sal. Zdecydowana większość wymienionych działań, mimo że realizowanych w celu wzmocnienia finansowego, wpisuje się w misję Federacji, jak działania animacyjne, edukacyjne czy konsultacyjne.

d. Nagrody i osiągnięcia

Piotr Kubarewicz, członek zarządu Federacji Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSa, kierownik Zakładu Aktywności Zawodowej Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Biskupcu otrzymał nagrodę marszałka za wybitne osiągnięcia w dziedzinie pomocy i integracji społecznej

W roku 2018 z okazji 100-lecia Niepodległości, przyznaliśmy nagrody instytucjonalne. Za działania w zakresie polityki socjalnej, aktywizacji zawodowej dorosłych i działań edukacyjnych na rzecz dzieci tytułem „**Samorząd Zaangażowany Społecznie**” wyróżnione zostały samorzady gminy Iłowo-Osada i wiejskiej gminy Braniewo. Wójtowie tych gmin: **Sebastian Cichocki** z Iłowa-Osady oraz **Jakub Bornus** z Braniewa, osobiście odebrali statuetki i listy gratulacyjne. Wyróżniony został także samorząd Miasta i Gminy Frombork, a przyznając te nagrody chcieliśmy nawiązać do dobrych wzorców działalności społecznej i charytatywnej, zwłaszcza z okresu Polski międzywojennej.

Instytucjonalną nagrodę przyznaliśmy w tym roku także grupie organizacji skupionych w Forum Warsztatów Terapii Zajęciowej. Statuetkę odebrał przewodniczący Forum **Marian Wilkowski** z PSONI Iława.

Monika Hausman-Pniewska została nagrodzona statuetką i tytułem „Pozarządowiec Godny Naśladowania” w XV edycji konkursu „Godni Naśladowania” organizowanym przez Radę Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego i Samorząd Województwa.

2. Działania/Projekty

W 2018 roku Federacja FOSa realizowała osiemnaście projektów finansowanych przede wszystkim z Europejskiego Funduszu Społecznego, ale także środków Komisji Europejskiej (program Erasmus+), programu Aktywizacja Społeczna Osób Starszych i Samorządu Województwa. Były to projekty skierowane w przeważającej mierze na aktywizację społeczną i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz oferujące wsparcie w postaci rozmaitych usług społecznych rodzinom w trudnej sytuacji życiowej. Tym, co wyróżniało i w dalszym ciągu będzie wyróżniać projekty Federacji jest oparcie działań na podejściu ekologicznym, zgodnie z którym najważniejsze jest wzmocnianie zdolności adaptacyjnych osób wymagających wsparcia i tworzenie sieci samopomocy i samoorganizacji lokalnych społeczności. Charakterystyczne dla Federacji jest też śmiałe sięganie po innowacyjne rozwiązania, elastyczność w pracy z grupami docelowymi oraz wiara, że każdy z nas posiada mocne, wartości wzmocnienia strony i potencjał, którego odkrycie i wspieranie pozwala wypracować trwałą, pozytywną zmianę.

W 2018 powołano zespół koordynatorów, któremu przewodzi Marta Liberadzka, a który tworzą osoby zarządzające projektami. Podczas spotkań zespołu omawiane są problemy w realizacji projektów, bieżące wytyczne, regulacje prawne. Zespół ds. równości szans przeprowadził szkolenia dla zespołów projektowych. Podczas szkoleń zostały poruszone tematy: polityki równych szans, dyskryminacji, równości płci, obszary dyskryminacji w obszarze rynku pracy, bariery równości płci, przykłady dyskryminacji, ramy prawne, a równość płci, mity dotyczące polityki równości płci.

Podczas spotkań poruszone były również tematy dotyczące m.in. oszczędności dokumentacji projektowej (wydruk dwustronny, optymalna czcionka, jakość wydruku), a także omówiono

temat podniesienia świadomości ekologicznej w odniesieniu do uczestników i kadry projektowej.

1. „Strażnicy Pamięci”

Projekt finansowany jest przez niemiecką fundację EVZ „Pamięć, Odpowiedzialność i Przyszłość”. W latach 2014-2016 był realizowany przez FOSę w partnerstwie z organizacjami kombatanckimi: Polskim Związkiem Byłych Więźniów Politycznych, Hitlerowskich Więzień i Obozów Koncentracyjnych (oddział w Olsztynie i koło w Iławie), Związkiem Inwalidów Wojennych RP (Zarząd Wojewódzki w Olsztynie, koło w Iławie), Stowarzyszeniem Polaków Poszkodowanych przez III Rzeszę (koło w Iławie), samorządami: Miastem Olsztyn, Miastem Iława, Gminą Iława - Starostwem Powiatowym w Iławie oraz podległymi im jednostkami. W projekcie brało również udział wiele organizacji pozarządowych m.in. Stowarzyszenie Przystań w Iławie, Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym w Iławie, spółdzielnia socjalna Humanus w Olsztynie, ale także Planetarium i Obserwatorium w Olsztynie. Projekt adresowany był do ofiar II wojny światowej z Olsztyna i Iławy. Kilkunastu osób, które jako dzieci przebywały w niemieckich obozach jako pracownicy przymusowi. W ramach projektu zrealizowano kilkadziesiąt spotkań, wyjazdów turystycznych, imprez kulturalnych. Wydane zostały również dwa specjalne numery magazynu „Generacja” (nr 14 i 15).

Program potrwa do grudnia 2019 roku.

Koordynator: Paulina Karwowska. Kontakt: p.karwowska@federacjafosa.pl

2. Rozwój usług społecznych

Od 1 marca 2017 roku Federacja FOSa, w współpracy z władzami samorządowymi, przystąpiła do realizacji dwóch bliźniaczych projektów na rozwój usług społecznych.

Pierwszym z nich jest projekt „Rozwój usług społecznych w gminach Kolno i Biskupiec”, który realizowany jest wspólnie z jednostkami samorządowymi tych gmin i obejmuje 110 osób.

Koordynatorem projektu jest: Weronika Szewalje. Kontakt: w.szewalje@federacjafosa.pl

Drugi projekt to „Rozwój wysokiej jakości usług społecznych w gminach Frombork i Braniewo”, realizowany wspólnie z fundacją „Żółty szalik”, MOPS-em w Braniewie i M-GOPS we Fromborku. Projekt swoimi działaniami obejmuje 130 osób. Koordynatorem projektu jest Maciej Soroka. Kontakt: m.soroka@federacjafosa.pl

Celem projektów jest podnoszenie aktywności społecznej i poprawa sytuacji rodzinnej uczestników. W okresie ich realizacji – od 1 marca 2017 do 31 lipca 2019 roku – uczestnicy będą mogli korzystać z pomocy i porady psychologów, doradców zawodowych, asystentów rodziny, animatorów społecznych oraz innych specjalistów.

Projekty finansowane są przez samorząd wojewódzki z funduszy europejskich w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020.

3. „W drodze do aktywności”

Projekt „W drodze do aktywności” jest realizowany w okresie od 1.08.2017 do 31.10.2019 roku przez Federację FOSa, Bank Żywności w Olsztynie oraz Ośrodki Pomocy Społecznej w Barczewie, Gietrzwałdzie, Jonkowie, Olsztynie, Purdzie i Stawigudzie.

Celem projektu jest podniesienie stopnia aktywności społecznej, zdrowotnej, edukacyjnej i zawodowej u 443 osób (263 kobiet i 180 mężczyzn) - bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym zamieszkujących na terenie Olsztyna oraz gmin: Stawiguda, Purda, Gietrzwałd, Jonkowo i Barczewo.

Projekt zakłada objęcie uczestników wieloaspektowym, interdyscyplinarnym wsparciem, obejmującym zarówno działania o charakterze reintegracji społecznej (warsztaty kompetencji społecznych i życiowych, wsparcie psychologów, grupy wsparcia, poradnictwo specjalistyczne, praca socjalna, animacja lokalna), jak i aktywizacji edukacyjnej oraz zawodowej (doradztwo zawodowe, kursy zawodowe i kwalifikacyjne, staże, pośrednictwo pracy). Dodatkowo 160

uczestników weźmie udział w innowacyjnym modelu wsparcia, tzw. JOBfirmie (symulacyjnym przedsiębiorstwie), kształtującym samodzielność i nawyki niezbędne w podjęciu zatrudnienia. W efekcie projektu m.in. 280 osób (170 kobiet i 110 mężczyzn) podniesie swoją aktywność społeczną, a min. 100 osób uzyska zatrudnienie.

Koordynator projektu: Marta Liberadzka. Kontakt: m.liberadzka@federacjafosa.pl

Wartość całkowita projektu: 7 415 159,27 zł, w tym wkład Funduszy Europejskich to 6 865 159,27 zł.

5. Klub Integracji Społecznej w Hłowie-Osadle

Celem projektu jest podniesienie aktywności społecznej i zawodowej 24 osób, w tym 16 kobiet zagrożonych wykluczeniem społecznym w wieku 15-64 lat z tereny gminy Hłowo-Osada w ciągu 26 miesięcy. W ramach projektu wsparciem zostanie objęty Klub Integracji Społecznej w gminie Hłowo-Osada. Dla każdego z uczestników zostanie wypracowana Indywidualna Ścieżka Reintegracji, w oparciu o którą będzie realizowane wsparcie. Pomoc obejmuje cykl warsztatów motywacyjnych i kształcących kompetencje społeczne i interpersonalne oraz przedsiębiorczość, wsparcie psychologa, trenera pracy, animatora oraz doradztwo zawodowe. Uczestnicy będą kierowani na kursy zawodowe i kwalifikacyjne oraz staże u pracodawców. Efektem projektu będzie podjęcie zatrudnienia przez co najmniej sześć osób. Wszyscy uczestnicy podniosą swoją aktywność społeczną i gotowość do zatrudnienia.

Projekt realizuje Federacja Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSA w partnerstwie z Gminą Hłowo-Osada (Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Hłowie-Osadle ul. Staszica 1, 13-240 Hłowo-Osada). Jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS).

Wartość: 431 125,00 zł (wkład UE: 366 456,25 zł).

Okres realizacji projektu od: 1.09.2017 do 31.10.2019 roku.

Koordynator projektu: Katarzyna Sosnowska. Kontakt: k.sosnowska@federacjafosa.pl

6. „Kluby Integracji Społecznej w Biskupcu i Kolnie”

Od 01.09.2017 do 31.10.2019 roku Federacja FOSA, w współpracy z gminami Biskupiec i Kolno, realizuje projekt z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko – Mazurskiego na lata 2014-2010, RPWM.11.00.00 - „Kluby Integracji Społecznej w Biskupcu i Kolnie”.

Celem projektu jest podniesienie aktywności społecznej i zawodowej 44 osób, w tym 30 kobiet zagrożonych wykluczeniem społecznym w wieku 15-64 lat z terenu gmin Biskupiec i Kolno w okresie 26 miesięcy. W ramach projektu wsparciem objęte będą Kluby Integracji Społecznej w gminach Biskupiec i Kolno. Dla każdego z uczestników zostanie wypracowana Indywidualna Ścieżka Reintegracyjna, w oparciu o którą będzie realizowane wsparcie. Obejmie cykl warsztatów motywacyjnych oraz kształcących kompetencje społeczne i interpersonalne, jak również wsparcie psychologa, trenera pracy, animatora oraz doradztwo zawodowe. Uczestnicy będą kierowani na kursy zawodowe i kwalifikacyjne oraz staże u pracodawców. Efektem projektu jest podjęcie zatrudnienia przez co najmniej 10 osób. Wszyscy uczestnicy podniosą swoją aktywność społeczną i gotowość do zatrudnienia.

Wartość projektu ogółem: 788 325,00 zł;

Wkład Funduszy Europejskich: 670 076,25 zł.

Koordynator projektu: Paulina Kędzińska. Kontakt: [mail: p.kedzińska@federacjafosa.pl](mailto:p.kedzińska@federacjafosa.pl)

Biuro w Biskupcu - III piętro al. Niepodległości 4a , 11-300 Biskupiec, tel. 739250620.

7. „Local and International Active Seniors”

Projekt „Local and International Active Seniors” („Lokalni i międzynarodowi Aktywni Seniorzy”) jest finansowany z programu Erasmus+ i realizowany przez federację FOSA wspólnie z: Community Action Dacorum (Anglia), Pistes Solidaires (Francja), REPLAY Network (Włochy), Gulbene Municipality Council (Łotwa) i Associacao Mais Cidadania (Portugalia).

Celem projektu jest zwiększenie wolontariatu osób w wieku 50+ (głównie mężczyzn), usprawnienie procedur w organizacjach wolontariackich, zmniejszenie poziomu izolacji społecznej oraz poprawa umiejętności czytania, liczenia i obsługi komputera wśród seniorów. W

ramach projektu opracowane zostaną materiały szkoleniowe, które otrzymają wolontariusze 50+ oraz organizacje pozarządowe pracujące z wolontariuszami. Odbędą się wizyty studyjne i szkolenia dla pracowników i trenerów. Przeszkolonych zostanie 60 wolontariuszy (po 10 z każdego kraju) i 18 organizacji pozarządowych (po 3 z każdego kraju). Na koniec opracowane zostaną wytyczne dotyczące wolontariatu dla seniorów i organizacji pozarządowych.

Projekt „Local and International Active Seniors” realizowany jest w okresie od 1.10.2017 do 30.11.2019 roku.

W dniach 5-12.2017 roku odbyło się pierwsze spotkanie partnerskie w Hemel Hempstead w Wielkiej Brytanii zorganizowane przez wiodącą organizację pozarządową „Community Action Dacorum”. Podczas spotkania opracowany został plan i kalendarz działań.

Koordynator: Marek Zbytniewski. Kontakt: m.zbytniewski@federacjafofa.pl

8. COMBAT LONELINESS THROUGH LEARNING

Celem projektu „COMBAT LONELINESS THROUGH LEARNING” („Zwalczanie samotności przez uczenie”) jest poprawa oferty edukacyjnej dla seniorów, które zmagają się z izolacją społeczną i samotnością. Uczenie się jest skutecznym narzędziem radzenia sobie z tymi problemami. Ułatwia wyjście z domu, nawiązywanie kontaktów z innymi oraz zapewnia interakcje społeczne i stymulację. W ramach projektu każdy z partnerów zorganizuje krótkoterminowe wspólne szkolenie dla pracowników organizacji uczestniczących w projekcie, aby dzielić się bieżącą działalnością. Będzie to też możliwość, by omówić i projektować nowe praktyki oraz ułatwić pilotażowe tworzenie samo-organizujących się grup jako sposób ciągłego zapewniania ciągłości świadczenia usług, aby umożliwić osobom starszym pozostanie aktywnymi i uczestniczącymi. Rezultatem będzie przewodnik po tym, jak uczenie się rozwiązuje izolację społeczną i samotność oraz zestaw narzędzi do tworzenia samo-zorganizowanych grup.

Kształcenie ustawiczne jest ważnym czynnikiem przyczyniającym się do tego, aby ludzie pozostali aktywni, nie stali się odizolowani społecznie (z wpływem na zdrowie psychiczne) i zwiększyli krąg swoich przyjaciół, na których można polegać. To ważne w przypadku, kiedy więzy rodzinne tracą na znaczeniu, bo np. jego członkowie mają ze sobą ograniczony kontakt. Projekt uwzględnia badania z perspektywy społeczności i chce promować sposoby maksymalizacji pozytywnych rezultatów.

Projekt jest skierowany do osób w wieku 65+. Średnia liczba beneficjentów: 25 na partnera (4x25 = 100) i finansowany jest z programu Erasmus+ Unii Europejskiej.

Partnerzy projektu :Community Action Dacorum (Anglia); Junapils novada Dome (Łotwa); Federacja Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSa; Universidade sénior de evora (Portugalia).

Czas realizacji projektu - 01.11.2017 - 31.10.2019 rok.

Koordynator Julia Larenta. Kontakt: j.larenta@federacjafofa.pl

9. „Rozwój usług społecznych na obszarze rewitalizacji Olsztyna”

Celem szczegółowym projektu „Rozwój usług społecznych na obszarze rewitalizacji Olsztyna” jest zwiększenie dostępności usług społecznych dla osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Ma na celu podniesienie aktywności społecznej i poprawę sytuacji rodzinnej 201 osób, w tym 121 kobiet i 80 mężczyzn (10 osób z niepełnosprawnościami) zagrożonych ryzykiem ubóstwa i/lub wykluczeniem społecznym, z wielu powodów, z terenu obszaru rewitalizacji Olsztyna. Projekt jest realizowany od 01.08.2018 r do 30.11.2021 roku.

Uczestnikami projektu będą osoby zamieszkujące na obszarze rewitalizowanym wskazanym w Programie Rewitalizacji oraz na terytorium Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Olsztyna.

W projekcie przewidziane są trzy nabory – 2018, 2019 oraz 2020 rok. Wsparcie poprzedzi wieloprofilowa diagnoza i przygotowanie Indywidualnej Ścieżki Reintegracji (IŚR) dla uczestników i ich rodzin. IŚR określi rodzaje wsparcia. Wsparcie w projekcie obejmuje min. trzy formy wsparcia, np.: poradnictwo specjalistyczne, wsparcie psychologa, pracę metodą Konferencji Grupy Rodzinnej, grupy samopomocowe, służące wzmocnieniu więzi rodzinnych, wyjazdy dla rodzin oraz wspólne aktywności w czasie wolnym. Projekt zakłada również cykle edukacyjne – szkołę dla rodziców, wsparcie prawidłowego funkcjonowania rodziny, warsztaty zdrowego żywienia, trening umiejętności psychospołecznych, trening asertywności, warsztaty z

savoir vivre'u i wizerunku; usługi opiekuńcze dla osób zależnych, pracę socjalną, animację i pracę środowiskową oraz świetlicę z programem socjoterapeutycznym dla dzieci i młodzieży z rodzin objętych wsparciem.

Wartość całkowita projektu: 2 009 273,10 zł; wkład Funduszy Europejskich: 1 707 882,13 zł.

Koordinator projektu: Marta Liberadzka. Kontakt: m.liberadzka@federacjafosa.pl

Biuro projektu: Federacja Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko – Mazurskiego FOSa ; adres: Linki 3/4, 10-534 Olsztyn.

Kontakt: m.liberadzka@federacjafosa.pl, biuro@federacjafosa.pl. Tel. 89 523 60 92.

10. "Kierunek Zmiana!"

Projekt „Kierunek Zmiana!” realizowany przez Federację Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego dofinansowany jest ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia Mazury na lata 2014-2020 - Oś Priorytetowa, RPWM.11.00.00 – „Włączenie społeczne, RPWM. 11.01 - Aktywne włączenie”, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie. Poddziałanie, RPWM.11.01.01 – „Aktywizacja społeczna i zawodowa osób wykluczonych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym”.

Celem projektu jest podniesienie stopnia aktywności społecznej i zawodowej 14 kobiet i 8 mężczyzn (w tym dwóch osób z niepełnosprawnością), zagrożonych wykluczeniem społecznym i/lub ubóstwem w wieku 18-64 lat zamieszkujących powiatu szczycieńskiego.

Wartość projektu 395 356, 40 PLN

Okres realizacji: od 1.12.2018 do 31.12.2019 roku.

Koordinator projektu: Maciej Soroka. Kontakt: m.soroka@federacjafosa.pl

11. "Kierunek Aktywność!"

1 grudnia 2018 Federacja FOSa we współpracy ze Stowarzyszeniem na Rzecz Społeczności Lokalnej Miasta i Gminy Susz Arka rozpoczyna realizację projektu „Kierunek Aktywność!”. Projekt realizowany przez Federację Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego dofinansowany jest ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia Mazury na lata 2014-2020.

Oś Priorytetowa RPWM.11.00.00

Włączenie społeczne, RPWM. 11.01.00 Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie,

Poddziałanie RPWM.11.01.01 Aktywizacja społeczna i zawodowa osób wykluczonych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Celem projektu jest podniesienie stopnia aktywności społecznej i zawodowej 11 kobiet i 7 mężczyzn, zagrożonych wykluczeniem społecznym i/lub ubóstwem w wieku 18–64 lat, zamieszkujących obszar miasta i gminy Susz.

Okres realizacji: od 1.12.2018 do 31.12.2019.

Koordinator projektu: Maciej Soroka: m.soroka@federacjafosa.pl

12. Olsztyński Klub Integracji Społecznej

Głównym celem projektu „Olsztyński Klub Integracji Społecznej” jest podniesienie stopnia aktywności społecznej i zawodowej 14 kobiet i 8 mężczyzn, zagrożonych wykluczeniem społecznym i/lub ubóstwem w wieku 18–64 lat, zamieszkujących obszar miasta Olsztyna poprzez wsparcie świadczone im w ramach Klubu Integracji Społecznej. Adresatami projektu są osoby zagrożone ryzykiem ubóstwa lub wykluczenia społecznego, w tym osoby bezrobotne, wobec których zastosowanie wyłącznie instrumentów i usług rynku pracy jest niewystarczające i istnieje konieczność zastosowania w pierwszej kolejności usług aktywnej integracji o charakterze społecznym, a także ich otoczenia w takim zakresie, w jakim jest to niezbędne dla wsparcia osób zagrożonych ryzykiem ubóstwa i/lub wykluczenia społecznego objętych wsparciem.

Wsparcie w projekcie obejmuje: pracę socjalną, wsparcie psychologa, poradnictwo specjalistyczne, warsztaty kreatywnego rozwoju, animację społeczną i realizację inicjatyw

uczestników, warsztaty szyte na miarę, doradztwo zawodowe, wsparcie trenera pracy, kursy kwalifikacyjne i zawodowe oraz staże.

Efektom projektu będzie podjęcie zatrudnienia przez co najmniej sześć osób. Wszyscy uczestnicy podniosą swoją aktywność społeczną i gotowość do zatrudnienia.

Projekt realizowany jest przez Federację Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSA, a współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS).

Wartość ogółem: 394 981,40 zł (wkład UE: 335 734,19 zł).

Okres realizacji projektu: od: 01.12.2018 do 31.12.2019 roku.

Koordinator projektu: Aneta Fabisiak-Hill. Kontakt: a.fabisiak@federacjafosa.pl.

Siedziba OKIS: ul. Mickiewicza 13A, 10-550 Olsztyn, telefon: 799 099 884.

3. Aktywna integracja w Powiecie Mrągowskim

Celem głównym projektu „Aktywna integracja w Powiecie Mrągowskim” jest podniesienie stopnia aktywności społecznej i zawodowej 11 kobiet i 7 mężczyzn z niepełnosprawnością, zagrożonych wykluczeniem społecznym i/lub ubóstwem w wieku 18–64 lat, zamieszkujących obszar powiatu mrągowskiego w okresie od 1.12.2018 do 31.12.2019 roku. W ramach projektu dla każdego uczestnika/czki wypracowany zostanie Indywidualna Ścieżka Reintegracji. Wśród form wsparcia przewidzianych dla uczestników projektu są: praca socjalna, wsparcie psychologa, poradnictwo specjalistyczne, warsztaty kreatywnego rozwoju, animacja społeczna i realizacja inicjatyw uczestników, warsztaty szyte na miarę, doradztwo zawodowe, wsparcie trenera pracy, kursy kwalifikacyjne i zawodowe oraz staże.

Efektom projektu będzie podjęcie zatrudnienia przez co najmniej cztery osoby. Wszyscy uczestnicy podniosą swoją aktywność społeczną i gotowość do zatrudnienia.

Projekt realizowany przez Federację FOSA jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS).

Wartość ogółem: 394 962,60 zł (wkład UE 335 718,21 zł).

Okres realizacji projektu: od : 01.12.2018 do 31.12.2019 roku.

Koordinator projektu: Aneta Fabisiak-Hill, kontakt: a.fabisiak@federacjafosa.pl.

Biuro projektu: ul. Mickiewicza 13A, 10-550 Olsztyn, telefon: 799 099 884.

14. „Aktywne Rady Seniorów na Warmii i Mazurach”

W ramach projektu we współpracy z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Olsztynie doprowadzono do powołania Społecznej Rady Seniorów Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Odkonano też coroczne Wojewódzkie Spotkanie Rad Seniorów. Była to kontynuacja dotychczasowych działań Federacji zmierzających do wzmocnienia roli osób starszych w społecznościach lokalnych i zwiększania ich wpływu na kształtowanie i realizację polityk senioralnych. Projekt „Aktywne Rady Seniorów” współfinansowany jest ze środków Ministra Pracy i Polityki Społecznej w ramach Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020.

Tytuł projektu : „Aktywne Rady Seniorów”.

Termin realizacji projektu: 01.06.2018 do 30.11.2019 roku.

Wartość projektu: 30 000 zł

Koordinator: Paulin Karwowska, kontakt: p.karwowska@federacjafosa.pl

Partnerstwo na rzecz realizacji praw osób z niepełnosprawnościami wśród administracji publicznej województwa warmińsko-mazurskiego.

Celem projektu było dokonanie analizy zadań jednostek administracji państwowej, publicznej i zespolonej pod kątem dostosowania do postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, opracowanie zaleceń pod kątem dostosowania do jej postanowień oraz wykorzystanie wypracowanych we współpracy z administracją rekomendacji do zmian w zakresie realizowanych zadań dla poszczególnych jednostek. Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego monitoringiem objęte były Urząd Wojewódzki, Urząd Marszałkowski, miasta na prawach powiatu (Olsztyn i Elbląg), wszystkie starostwa powiatowe oraz losowo wybrane trzy jednostki administracji zespolonej i 27 urzędów gmin.

Termin realizacji: 1.02.2017-31.01.2019

Źródło finansowania – Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój

Kwota dofinansowania – 1658999,89 zł

Zbiorcze zestawienie wskaźników osiągniętych w 2018 roku w podziale na projekty ukierunkowane na aktywizacje społeczno – zawodową i te skierowane na usługi społeczne.

Projekty ukierunkowane na aktywizację społeczno - zawodową

Nazwa projektu	liczba uczestników projektu	liczba osób objętych wsparciem doradcy zawodowego	liczba osób objętych wsparciem trenera pracy	liczba osób, które ukończyły staży	liczba osób zatrudnionych dzięki udziałowi w projekcie	liczba osób objętych wsparciem psychologicznym	liczba grup wsparcia	liczba osób korzystających z grup wsparcia	liczba osób, które ukończonych kursów zawodowych	liczba inicjatyw lokalnych w ramach projektu
W drodze do aktywności	472	228	65	19	45	227	1	12	107	9
Klub integracji Społecznej w Braniewie i Kolnie	44	44	24	12	2	44	0	0	10	2
Klub integracji Społecznej w Łowie Osada	25	25	24	11	4	25	2	25	6	1
Kierunek zmiana **	22	22	0	0	0	22	0	0	0	0
Kierunek aktywność**	18	18	0	0	0	18	0	0	0	0
Olsztyński KIS**	22	22	0	0	0	0	0	0	0	0
Aktywna integracja w powiecie mrągowskim**	18	18	0	0	0	0	0	0	0	0
ogółem	621	377	113	42	51	336	3	37	123	12
<i>*** działania projektowe rozpoczęły się od 1.01.2019 r.</i>										

Projekty skierowane na usługi społeczne

Nazwa projektu	liczba uczestników projektu	liczba osób objętych wsparciem psychologicznym	liczba grup samopomocowych/ wsparcia	liczba osób korzystających z grup samopomocowych/ wsparcia	liczba zaangażowanych asystentów rodziny	liczba wspieranych rodzin	liczba godzin warsztatów kompetencji społecznych	liczba godzin porad. specjalistycznego	liczba osób korzystających z opieki nad dziećmi/osobami zależnymi
Rozwój usług społecznych w gminie Kolno i Biskupiec	118	118	0	0	6	27	32	452	10
Rozwój usług społecznych w gminie Frombork i Braniewo	159	159	0	0	4	40	32	1083	10
Rozwój usług społecznych na obszarze rewitalizacji Olsztyna	65	7	1	3	nie dotyczy	13	0	0	0
ogółem	342	284	1	3	10	80	64	1535	20

III. Sprawozdanie finansowe

BILANS sporządzony na dzień 31.12.2018		
na podstawie załącznika 6 - ustawy o rachunkowości		
AKTYWA		
	Stan aktywów na dzień:	
Wyszczególnienie aktywów	01.01.2018	31.12.2018
1	2	3
A. AKTYWA TRWAŁE	115 483,21	58 800,00
I. Wartości niematerialne i prawne	0,00	0,00
II. Rzeczowe aktywa trwałe	11 883,21	0,00
III. Należności długoterminowe	44 800,00	0,00
IV. Inwestycje długoterminowe	58 800,00	58 800,00
V. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	0,00	0,00
B. AKTYWA OBROTOWE	306 189,48	696 937,02
I. Zapasy	140,00	0,00
II. Należności krótkoterminowe	67 997,93	41 593,64
III. Inwestycje krótkoterminowe	238 051,55	639 127,74
IV. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	0,00	16 215,64
C. Należne wpłaty na fundusz statutowy	0,00	0,00
Aktywa razem	421 672,69	755 737,02
PASYWA		
	Stan pasywów na dzień:	
Wyszczególnienie pasywów	01.01.2018	31.12.2018
1	2	3
A. FUNDUSZ WŁASNY	58 274,28	92 497,54
I. Fundusz statutowy	0,00	0,00
II. Pozostałe fundusze	0,00	0,00
III. Zysk (strata) z lat ubiegłych	0,00	14 191,45
IV. Zysk (strata) netto	58 274,28	78 306,09
B. ZOBOWIĄZANIA I REZERWY NA ZOBOWIĄZANIA	363 398,41	663 239,48
I. Rezerwy na zobowiązania	0,00	0,00
II. Zobowiązania długoterminowe	0,00	0,00
III. Zobowiązania krótkoterminowe	363 398,41	58 908,13
IV. Rozliczenia międzyokresowe	0,00	604 331,35
Pasywa razem	421 672,69	755 737,02

RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT sporządzony na dzień 31.12.2018			
na podstawie załącznika 6 - ustawy o rachunkowości			
Poz	Wyszczególnienie	31.12.2017	31.12.2018
1	2	3	4
A.	Przychody z działalności statutowej	1 853 967,51	3 727 102,42
I	Przychody z nieodpłatnej działalności pożytku publicznego	1 853 967,51	3 727 102,42
II	Przychody z odpłatnej działalności pożytku publicznego	0,00	0,00
III	Przychody z pozostałej działalności statutowej	0,00	0,00
B.	Koszty działalności statutowej	1 912 585,08	3 522 414,58
I	Koszty nieodpłatnej działalności pożytku publicznego	1 912 585,08	3 522 414,58
II	Koszty odpłatnej działalności pożytku publicznego	0,00	0,00
III	Koszty pozostałej działalności statutowej		0,00
C.	Zysk (strata) z działalności statutowej (A-B)	-58 617,57	204 687,84
D.	Przychody z działalności gospodarczej	143 982,95	103 041,00
E.	Koszty działalności gospodarczej	23 642,78	73 007,71
F.	Zysk (strata) z działalności gospodarczej (D-E)	120 340,17	30 033,29
G.	Koszty ogólnego zarządu	161 133,17	183 293,60
H.	Zysk (strata) z działalności operacyjnej (C+F-G)	-99 410,57	51 427,53
I.	Pozostałe przychody operacyjne	176 329,61	34 937,53
J.	Pozostałe koszty operacyjne	717,98	1,56
K.	Przychody finansowe	203,32	602,45
L.	Koszty finansowe	18 130,11	8 659,86
M.	Zysk (strata) brutto (H+I-J+K-L)	58 274,28	78 306,09
N.	Podatek dochodowy	0,00	0,00
O.	Zysk (strata) netto (M-N)	58 274,28	78 306,09

Opracowanie raportu: Monika Hausman-Pniewska